

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 30
47/2015
21. november 2015

Cena 0,50 €

Ludo Stur

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

BIBLIOTÉKA ZNOVU PRIALA
MATIČNÉMU VYDAVATELSTVU
Strana 4.

EKONOMIKA MALÝCH
AJ VEĽKÝCH KRAJÍN
Strana 5.

PARLAMENT ZAREAGOVAL
– JOBBIK U NÁS NEHCEME
Strana 7.

ČO MÁ LÁSZLÓ SZIGETI
PROTI ŠTÚROVI V ŠTÚROVE
Strana 8.

NAJVYŠŠÍ BOD CESTY
LEŽAL NAD KREMNICOU...
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

O Romanovi Kaliskom sa povedalo mnoho aj preto, aby sa slovami zasypalo to veľké prázdno, keď si naňho spomenul len málokto. A aj zasypala tá priepasť medzi životným postojom muža, ktorý od roku 1944 tak ako mnohí iní tiež stál pred voľbou a musel si vybrať jednoznačne. V tom roku 1944 si vybral antifašistický zápas so zbraňou v ruke. O Kaliskom sa hovorí ako o vynikajúcom novinárovi, ale treba jedným dychom dodať, že to bol životný štýl, za ktorý draho platil. V mene slovenskej emancipácie a spravodlivosti sa priamo a verejne v roku 1963 postavil proti prežívajúcemu stalinizmu a novotnovskému čechoslovakizmu benešovského razenia.

V roku 1967 ako jediný tresol dverami v Kultúrnom živote, kde bol reportérskou hviezdou, keď sa pod tlakom Moskvy a Prahy robili prvé pokusy nasadiť redakcii zubadlá a nedopusť to, čomu sa napokon nedalo zabrániť v roku 1968. A samozrejme po sovietskej okupácii bol jedným z mnohých postihnutých. Ale na rozdiel od väčšiny z nich sa stal na dve desaťročia robotníkom, murárom. To, ako murár vyskočil na obrubník schodov Justičného paláca, aby informoval o súdnom procese rozpadávajúceho sa režimu s Bratislavskou päťkou v novembri 1989. Tá scéna vysoko nad davom stojaceho Kaliského bola prvou revolučnou scénou vo vtedajšej celej federácii! Aj to vedel Kaliský. Vedel sa kam postaviť obrazne i doslova.

Keďže Kaliský o tom mlčal, treba pripomenúť, že pre slovenské záujmy nikdy neváhal a vedel čo a kedy urobiť. V mene slovenských legitímnych záujmov vedel zo slova zvrchovanosť v Deklarácii o zvrchovanosti Slovenska urobiť mohutnú páku. Tá katapultovala z pražského hradného kresla masovo doma a v zahraničí, najmä atlantickom zahraničí, podporovaného prezidenta. A keď vystúpil z auta na Donovaloch, kde bol na Kongrese slovenskej inteligencie, povedal o tom jediné slovo: rezignoval! Kaliský nemal nič, nijakú moc, len slovo – a presvedčenie, že vždy je voľba. Od roku 1944 si vyberal vždy to, čo považoval za slovenské záujmy.

Dušan D. KERNÝ

Roman KALISKÝ – Slovák a matičiar telom, dušou aj činom Prínosy slovenskému národnému životu

Dušan D. KERNÝ – Foto: autor

Roman Kaliský, rodák zo Slovenskej Lupče (23. september 1922 – 8. november 2015), sa zaslúžil o štát, o Slovenskú republiku, zaslúžil sa o národ, slovenský národ, zaslúžil sa o Maticu slovenskú, a to slovom, ktoré bolo činom. Patrí medzi najvýraznejšie postavy slovenskej publicistiky druhej polovice XX. storočia, je najvýraznejším slovenským disidentom rôznych režimov a výrazným občianskym aktivistom.

Ako matičiar sa zaslúžil o zvolanie najmasovejších matičných zhromaždení v Bratislave v roku 1992 – zhromaždení, ktoré zásadne zmenili smerovanie politiky na Slovensku. Prvý formuloval verejne pred matičnými masami výzvu k Česku: Rozíďme sa v pokoji, došť bolo, dajme zbohom federácii! Odznelo to na matičnom zhromaždení v marci 1992. A malo rozhodujúce pokračovanie v prijatí Deklarácie o zvrchovanosti na pôde Slovenskej národnej rady v júli. V tom politickom akte, ktorý viedol k rezignácii federálneho prezidenta V. Havla. A k usporiadaniu Kongresu slovenskej inteligencie na Donovaloch, inteligencie národnej, v prevažnej väčšine matičnej, i k prijatiu otvorenej podpisovej výzvy. Tam Roman Kaliský, podobne ako kedysi Andrej Hlinka, hovoril o nevyhnutnosti rozchodu s vierolomným, tentoraz českým partnerom.

■ KLÚČOVÉ ROKY

Trvalo to až do roku 2008, keď si prebral vrcholnú matičnú Cenu Štefana Moysesu, udelenú „za prínosy k slovenskému národnému životu“. Vtedy v laudácii odznelo: „Tohtoročná Moysesova cena, udeľovaná práve v roku deväťdesiateho výročia oživotvorenia Matice slovenskej, má osobitný lesk, lebo predstavuje i návrat muža, ktorý bol v svojom živote neraz odídený, ale

Hviezdna trojka slovenského štvrtstoročia – R. Kaliský, D. Machala, I. Kružliak. Žije už len 101-ročný I. Kružliak.

sa vždy vracal. Vracal sa ani nie tak na výsledie a do žiary funkcií, ale do práce a tvorby najmä ako reportér a publicista najvyššieho rangu a ako národný pracovník, ba harcovník, ako sa kedysi hovorilo „rytier bez bázne a hany“ – taký je Roman Kaliský. Jeho ocenenie je späť mnohými nitkami s dôležitým štvorročím z najnovších slovenských dejín, s rokmi 1989 – 1993, so štvorročnou etapou, ktorá stojí za to, aby bola pripomínaná, aby sme si ju pamätali a aby sme nasledovali činy a úsilia z oných štyroch dôležitých, ba klúčových slovenských rokov.“

Ťažko to povedať presnejšie – klúčové štyri slovenské roky, neodmysliteľné od Romana Kaliského, ktorý vždy ako prvý vedel povedať rozhodujúce slovo. Kaliský sa nebál dôsledku svojich slov, lebo k nim dospel chápaním zmyslu slovenských dejín.

■ GENERÁCIA POVSTANIA

Hovoril, že je jedným z generácie, ktorá za rok svojho zrodu považuje rok protifašistického povstania, rok 1944. Vždy hovoril o protifašistickom povstaní, o boji proti nemeckej okupačnej moci, to bolo preňho povstanie. A je úplne

prirodzené, že on ako brilantný laik a prvý analytik pápežských encyklik stál za prelomovou udalosťou. Keď sa až po roku 1990 po prvý raz, a to vo federálnom televíznom prenose zo Šaštína, celá federácia naplno dozvedela, že od roku 1977 jestvuje slovenská cirkevná provincia, že odvtedy už nepatríme pod Ostrihom, hranice Slovenskej republiky rešpektuje aj Vatikán, sú zhodné s cirkevnými hranicami.

■ VÝNIMOČNÝ ÚDEL

Matičné ocenenie v roku 2008 dostal po dlhých rokoch, od roku 1994 bol na penzii, na slovenskej penzii. Lebo až vtedy, takmer po poldruha desaťročí (!), sa usadil prach jeho Jóbových zvestí o krachu matičných fondov, peňazi, o „absolútnom krachu zakladateľov a organizátorov Matičného investičného fondu“. Začiatok v úplne inej podobe, ale takmer s tými istými osobami dodnes nedokončeného príbehu. Tieto noviny to musia pripomínať! O očistu Matice sa usiloval v onom roku 1994 Roman Kaliský na ich stránkach, ale neuspel. Kritické úsilie o očiste Matice musel preniesť na stránky Literárneho týždenníka či denníka Pravda. Rezignoval na vysoké matičné posty a ocitol sa na penzii práve v onom roku 1994. Roman Kaliský – výnimočný slovenský osud.

3 OTÁZKY PRE:

Jána SMOLCA, známeho publicistu a bývalého poslanca Pamätná návšteva u kardinála Korca

• Začiatkom novembra zomrel Roman Kaliský. Ako to na vás zapôsobilo?

Posledné slovenské týždne boli smutné, presmutné. Širokú verejnosť, osobitne roduverných Slovákov, zarmútili správy o úmrtí kardinála Korca a Romana Kaliského. Po vzniku samostatnej Slovenskej republiky som Romana spolu s Drahošom Machalom a Petrom Štelingerom zlanáril z matičných Slovenských národných novín do denníka REPUBLIKA. Denník vznikol preto, aby obhajoval a budoval vznikajúcu slovenskú štátnosť. Roman vypátral, že otec kardinál Korec číta náš denník. Na jednej redakčnej porade Roman navrhol, aby sme otca kardinála navštívili.

Netrvalo dlho a kardinál Korec si našiel pre nás čas. Zaviedol nás vo svojej pracovni k štosu poukladanej REPUBLIKY. O Romanovi vedel, že po sovietskej okupácii musel vymeniť novinárske pero za murársku keľfu. Otec kardinál Korec privítal vznik samostatnej Slovenskej republiky.

• Aký bol Roman Kaliský publicista?

Roman Kaliský patril medzi prvých publicistov a politikov, ktorí začali hlásať požiadavku oddeliť sa od českého národa a žiť v samostatnom štáte. Táto požiadavka bola jasne ním povedaná i vo vyhlásení slovenskej inteligencie na Donovaloch. Roman Kaliský nevzrušoval verejnosť

iba politikou, ako reportéra ho zaujali aj niektoré príbehy zo súdnych siení. Slušní ľudia to mali vždy ťažké. Niektoré prípady opísal v knihe Obžalovaný, vstaňte!

• Je známe, keď R. Kaliský vycítil bezprávie a zákulisnú politiku, nemal záujem sa v takom prostredí pohybovať. Možno aj toto bol dôvod, prečo sa stiahol z verejného života.

Aj to bola jeho veľkosť. Zaradil sa medzi Slovákov, ktorí nikdy nezišli z cesty lemovanej ctou a pravdou. Nech mu je zem slovenská ľahká.

Zhovárať sa Peter JAVORSKÝ
Foto: Ivan PAŠKA

R - 2015037

NEOGRAFIA
MARTIN
www.neografia.sk

ISSN 0862-8823
9 770862 882007

V SNN 48/2015
SI PREČITATE

■ Inštitút vzdelávania Matice slovenskej – stabilizované matičné pracovisko
■ Kňaz Ján LAJČIAK s doktorátmi prestížnych univerzít je u nás celkom neznámy
■ Slovenský historický ústav MS najbližšie úlohy jeho vedeckovýskumnej činnosti

SLOVENSKO

Politická scéna na Slovensku stále nemá štandardnú úroveň

Na zlé časy nepotrebujeme exotov

Eva ZELENAYOVÁ – Foto: internet

Azda niet vážnejšej témy pre Európanov, ako je sťahovanie národov. No niektorým politikom alebo zabávačom verejnej scény na Slovensku to doteraz nedošlo. Kým sa témy nechopila vládna strana, opozícia neprestajne poukazovala na hroziace nebezpečenstvo a žiadala premiéra konať. A keď sa tak stalo, z radov opozície sa začali ozývať kritické hlasy voči rozhodnutiu kabinetu Roberta Fica podať žalobu na Európsky súdny dvor. Vraj si Slovensko pokazi renomé a poškodí svojich občanov. Je pravda, že sa Brusel vyhrožuje neposlušným štátom siahnuť na eurofondy, ale práve takéto vyjadrenia diskvalifikujú politických predstaviteľov Únie a národné štáty by sa nemali len pasívne prizerať.

Na pozadí najväčšieho exodu ľudstva, vari od čias Mojžiša, sa na Slovensku odohrávajú iné folklórne predstavenia. Nie však vo Východnej či v Detve, ale priamo na politickej scéne. Tá sa dodnes nevykvasila do štandardnej podoby, lebo na začiatku demokratizačného procesu sme nemali pripravených ľudí. Dnes vieme, že Západ neprišiel zachraňovať našu demokraciu, ale profitovať z našej naïvity. Komunistická strana sa šikovne pretransformovala na Stranu demokratickej ľavice a už od začiatku lavírovala podľa vlastných potrieb. Nebránila sa spojenectvu s kresťanmi a ani s KDH a so SDL. Bola to práve SDL,

ktorá informovala novinárov, že nebude čakať, kým sa budú privatizovať koliby a salaše, a podnikla kroky smerom do vtedajšieho najsilnejšieho subjektu – HZDS. Odmenou za rozbitie vlády dostali kúpení poslanci funkcie, o akých v ich materskej strane nemohli ani snívať. Jozef Moravčík sa stal premiérom. No nie nadiho.

■ KÝM BOLO Z ČOHO...

V roku 1998 opäť zaúradovala SDL a pridala sa k modrej koalícii, aby vytvorila najčudnejší koalíčný útvar zo strán vyznávajúcich konzervatívne, liberálne i ľavičiarke hodnoty. S menšími zmenami vydržali dve volebné

obdobia. Bolo čo privatizovať. Ibaže na konci ich vládnutia sa znova objavili tendencie kupovať poslancov. Veľmi otvorene o tom hovoril Daniel Lipšic. A od roku 2006 sa politická scéna hmýri poletujúcimi politikmi ako nikdy predtým. Už nelavirujú len politické strany, ale aj jednotlivci. Prechádzajú zo strany do strany podľa práve jestvujúcej politickej objednávky. Do volieb v roku 2006 kandidovalo dvadsaťjeden strán. Ale až po voľbách v roku 2010 sa parlament zaplnil skôr exotmi než politikmi. Veľký vklad v tomto smere urobila strana Sloboda a Solidarita, ktorá priniesla do parlamentu Matoviča. Nebol prvý a iste nie

Boris KOLLÁR mieri do politiky.

posledný podnikateľ v zastupiteľskom zbore, no až Matovič použil biznis marketing v predvolebnej kampani a neskôr aj v NR SR. S príchodom Hľinu sa rokovacia sála stala skôr zábavnou arénou než serióznym politickým kolbišom.

■ KOLLÁROVA RODINA

Mohlo by sa zdať, že zábava bolo dosť, aj keď treba priznať, že

taký Matovič vie ulahodiť najnižším ľudským pudom. A do tejto zostavy či politického zápasu už po druhýkrát vstupuje Boris Kollár. Je známy svojím viacnásobným otcovstvom s mnohými ženami a svojim spôsobom života sa až priveľmi priblížil k duchu doby. Keď niektoré mimoparlamentné strany organizovali protestné zhromaždenia proti islamizácii Európy, Kollár sa iste na nich nezúčastnil. On už dnes svojim počatím rodiny vyhovuje islamu. Preto neprekvapuje názov strany, ktorú práve založil: Sme rodina. Naši muži zbytočne závidia moslimom, že môžu mať viac žien. Oni ich však musia aj užívať. A s tým zrejme Kollár problém nemá. Tiež nie je typickým Európanom, lebo nezdieľa pravé európske hodnoty. Zaujíma sa o ezoteriku, kabalu, iba o dejiny kresťanstva, nie o kresťanstvo samé, o históriu sveta i ľudstva. Zdá sa, že o všetko a o nič. V roku 2010 kandidoval za stranu Únia – strana pre Slovensko. Získala 0,70 percenta hlasov voličov. Kollár tvrdí, že na biznis má talent, jednoducho vie, odkiaľ pritečú peniaze. Žeby dnešná politika bola o peniazoch, a nie najmä o ľudoch a pre ľudí?

UNESCO neprijalo Kosovo – nateraz zvíťazil rozum

Medzinárodné spoločenstvo žiada dialóg

Ivan BROŽÍK – Foto: internet

Organizácia Spojených národov pre výchovu, vedu a kultúru (UNESCO) na zasadnutí členských štátov v Paríži neprijala do svojich radov Kosovo. Príština neuspela iba o tri hlasy. Proti hlasovalo aj Slovensko. Hlasovanie bolo veľmi tesné a pre členstvo balkánskej krajiny sa nakoniec nevyslovili potrebné dve tretiny prítomných.

Proti prijatiu boli Rusko i Srbsko, ktoré neuznávajú nezávislosť Kosova. Vstup do UNESCO by bol pre Príštinu dôležitý krok k medzinárodnému uznaniu jeho štátnosti. Kvôli rozhodovaniu o členstve Kosova vládla na zasadnutí členských krajín UNESCO veľmi vzrušená atmosféra. Srbsko plénu predložilo rezolúciu, ktorá by hlasovanie o členstve Kosova odsunula až do roku 2017, tá však nakoniec neprešla.

■ JEDNOZNAČNE PROTI

Proti prijatiu Kosova do organizácie OSN UNESCO bolo aj

Kosovská súčasnosť – srbskí dejatelia a pomníky na smetisku.

Slovensko. „Chceli by sme, aby to partneri čítali ako istý odkaz, že medzinárodné spoločenstvo od nich očakáva, že budú predkladať návrhy po vzájomnej dohode a v zhode tak, ako to kedysi robilo Česko a Slovensko,“ reagoval pre TASR minister zahraničných vecí Miroslav Lajčák počas svojej návštevy v Bosne a Hercegovine. O dialógu medzi Srbskom a Kosovom sa vyjadril aj takto: „Myslíme si, že zložitá a citlivá politická otázka by mali byť výsledkom zhody v rámci dialógu a my ho máme záujem posilňovať. Jeden z dôvodov, prečo sme zaujali odmietavý postoj, je aj to, že táto téma nebola predmetom takéhoto dialógu, a máme obavu, že by ho to mohlo zhoršiť,“ vysvetlil.

■ SRBSKÁ OBRANA

Uvažované prijatie Kosova do UNESCO považoval srbský prezident Tomislav Nikolič za vážne porušenie medzinárodného práva, pričom takéto jednostranné snahy podľa neho vážne poškodzujú a narušujú Európskou úniou sprostredkovaný dialóg medzi Belehradom a Príštinou.

Kosovo od vyhlásenia nezávislosti 17. februára 2008 uznalo už viac ako sto štátov, vrátane väčšiny členov Európskej únie. Nezávislosť svojej niekdajšej provincie však rozhodne neuznáva Srbsko, ktorého odmietavé stanovisko akceptuje okrem iného Rusko, Čína a päť členov EÚ, medzi ktorými je aj Slovensko.

■ PARTNERSKÝ NÁZOR

„Do UNESCO by mali vystupovať národy za odmenu, ale nie pre agresívne a deštruktívne správanie sa ku kultúrnemu dedičstvu. Všetci by sme si čoko ro uvedomili, že precedens veľmi ľahko nie je v súlade so zákonom a všeobecné pravidlá by sa v budúcnosti mohli spochybniť. Toto by mohlo vážne narušiť stabilitu kultúrnych faktov a hodnôt. Za takýchto okolností UNESCO by nebolo UNESCO a OSN by stratila zmysel,“ napísal nedávno v liste Matici slovenskej a jej členom prezident Matice srbskej Dragan Stanić, ktorého argumenty maticári podporili a podporujú aj so zreteľom na menšinové excesy na juhu našej vlasti.

VŠIMLI SME SI

Vo štvrtok 22. októbra v roku 2015 uplynulo sto rokov od zrodu dokumentu s názvom Cleverlandská dohoda. „Áno, o spoločnom dôsledne rovnoprávnom štáte Slovákov a Čechov sa rozhodlo už na začiatku tejto myšlienky. Myšlienky, ktorá sa zrodila za oceánom, a nie doma. Príčina je známa. Doma bolo Uhorsko a „veľká maďarská vlastenecká vojna“ ako súčasť Veľkej vojny. V tej chvíli nemal šancu zaznieť pod Tatrami slovenský politický hlas,“ píše vo svojom návrate k tejto udalosti Jozef Schwarz a ďalej pripomína:

Celkom tichá storočnica

V meste Cleveland v štáte Ohio sa uskutočnila v spomínaný a nasledujúci deň v Českej národnej sieni konferencia amerických Čechov a Slovákov. Po krátkej výmene náhľadov bola zostavená Clevelandská dohoda, ktorá znie:

1. Samostatnosť historických zemí a Slovenska.
2. Spojenie českého a slovenského národa vo federatívnom zväzku štátov s úplnou národnou autonómiou Slovenska, s vlastným snemom, s vlastnou štátnou správou, úplnou kultúrnou slobodou, teda i s úplným používaním jazyka slovenského, vlastnou správou finančnou a politickou, so štátnym jazykom slovenským.
3. Volebné právo: všeobecné, tajné a priame.
4. Formy vlády: personálna únia s demokratickým zriadením štátu, podobne ako v Anglii.
5. Tieto body tvoria základ obapolnej dohody a môžu byť doplnené, požadovane rozšírené len na základe dorozumenia sa oboch stránok. České národné združenie podričuje si právo prípadnej zmeny a to samé právo má aj Slovenská liga.

Cleveland, Ohio dňa 22. októbra 1915

Clevelandská dohoda bol prvý dokument o spoločnom postupe Čechov a Slovákov v boji za národné oslobodenie. Bola podpísaná v októbri roku 1915, teda v čase, keď v Európe prebiehala prvá svetová vojna a zároveň v Rakúsko-Uhorsku vrcholil boj o samostatnosť Slovákov, Čechov a iných národov. Clevelandskú dohodu nahradila 31. mája 1918 Pittsburská dohoda.

(ib)

Polícia nie je na to, aby dotovala štátny rozpočet peniazmi občanov

Pokuty ako prevencia sú nezmysel

Polícia by zo zdrojov štátneho rozpočtu mala garantovať zákonnosť, sankcionovať jej nedodržovanie a chrániť bezbranných občanov pred podvodníkmi, zlodejmi, výtržníkmi a mafiánmi. Zákonnosť však nie je iba dodržiavanie pravidiel na cestách.

Aj preto je nepochopiteľné, ak za dopravnou značkou, označujúcou začiatok obce, čiha partička s radarom a vyberá nezmyselné pokuty. Je dokonca nepochopiteľné, že to kritizuje sám minister vnútra, a pritom sa to deje. A minister vnútra vidí jediné riešenie problému vo zvyšovaní pokút. Tí, ktorí pravidlá cestnej premávky chronicky nedodržiavajú, budú mať i na vyššie pokuty aj s ironickým úsmevom. Naopak, tí, ktorí na pokuty nemajú, budú radšej jazdiť tridsiatkou, len aby im exekútor za čiastku, ktorú nedokážu zaplatiť, nevzal aj strechu nad hlavou. Efekt vyšších pokút je tak záporný, vzniká vyššie riziko nehodovosti. A poškodení zas budú tí najmenej majetní.

Slovenská národná strana preto logicky a pochopiteľne protestuje proti zvyšovaniu pokút za prekročenie najvyššej povolených rýchlostí na cestách. Príslušnú novelu zákona má schvaľovať na novembrovej schôdzi parlament. Podľa SNS by sa parlament, vláda i polícia mali zamerať predovšetkým na to, čo je napísané na každom policajnom aute: Pomáhať a chrániť!

ČO INÍ NEPIŠU

Motoristická každodennosť...

Podľa SNS zvyšovanie pokút za dopravné priestupky, najmä za jazdu pod vplyvom alkoholu či vysokou rýchlosťou, dlhodobou nezníži počet dopravných nehôd spôsobených týmito príčinami. Na neprispôsobivých vodičov – aj podľa názoru niektorých odborní-

kov – by mohol oveľa efektívnejšie pôsobiť verejný pranie, napríklad v podobe väzenia po superrýchlom konaní či odrobenie si pokuty verejnými prácami.

Podľa SNS to vyzerá tak, že Slovensko je jediný štát, kde na každom rohu čiňajú policajti s radarom. Tu však nejde vôbec o prevenciu ani o zvyšovanie bezpečnosti cestnej premávky, ale o zvyšovanie príjmov do štátneho rozpočtu. Skutočnou prevenciou sú totiž napríklad informačné tabule pred nebezpečnými úsekmi, ktoré avizujú radarovú kontrolu (ako je to napríklad v Nemecku alebo v Rakúsku). Takéto opatrenie vodičov prirodzene núti dať nohu dolu z plynu.

SNS sa vôbec nezastáva cestných pirátov či opitých vodičov. Ale riešenie elementárnych problémov na cestách aj „slušných“ vodičov občas prinúti porušiť dopravné predpisy. V tomto prípade by boli vhodnejšie naozaj systémové opatrenia na zlepšenie plynulosti cestnej premávky, ako je výstavba obchvatov, načas vykonané rekonštrukčné práce na cestách, nastavenie zelených vln na semaforochoch v mestách a ďalšie opatrenia.

Ivan BROŽÍK

Nenávistná kaviareň a Boris Kollár

Roman MICHELKO

Fenoméni literárneho salónu, z ktorého sa neskôr stala kaviarenská spoločnosť, sa zrodil niekedy v čase osvietenstva. Literárno-politické salóny boli vždy centrom vzdelanosti, duchaplnoti, otvorenej diskusie a tolerance aj k iným názorom. Úlohu literárnych či skôr literárno-politických salónov z čias osvietenstva a neskôr národného obrodenia prevzala prvorepubliková kaviareň. Tá bola otvorená a tolerantná, elitárstvo sa v nej neprevajovalo agresívne a kategoricky.

Pohľad na dnešnú kaviareň je úplne iná káva. Ak si uvedomíme, z akého podhubia vznikla, niet sa ani čomu čudovať. Parafrazujú starého Masaryka – naša súčasť kaviareň žije z idey, z ktorej vznikla. A bratislavská či pražská kaviareň vznikli z idey dvojitej morálky a extrémneho morálneho

relativizmu pravdolásokarov, havloidov či sluničkárov. Práve tých, ktorí považujú tradičnú rodinu za prežitok, ktorí veľmi agresívne presadzujú gendrovú ideológiu, ktorí sú na jednej strane veľkí humanisti, dokonca až takí, že zaviedli do jazyka absurdnosti typu humanitárne bombardovanie... Títo ľudia na jednej strane obhajujú inak neobhájiteľné permanentné a masívne zlyhanie pri riešení imigračnej krízy, na druhej strane ani okom nemihli, keď antisociálny netvor Kaník bez náznaku čo len mikroskopickej empatie pripravil dlhodobých invalidných dôchodcov (napríklad beznohých) o invalidné dôchodky, čím mnohých z nich priviedol do bezvýhodiskovej životnej situácie, ktorú nezriedka riešili skratovo a tragicky.

Inak povedané, sebastredné pseudoelity, ktoré sa osobnostne prejavujú myšlienkovým oportunitizmom, šedivosťou, instantným myslením a neoriginálnosťou, si svoju frustráciu z absencie akéhokoľvek uznania kompenzujú

KOMENTÁR

osobnou nevráživosťou a neznanlivosťou voči všetkým osobám, myšlienkam a ideám, ktoré sami nevyznávajú. Väčšinová verejná mienka, alebo inak povedané verejnosť, je pre nich banda hlupákov, u ktorej nie je možné hľadať akúkoľvek racionalitu či súdnosť. Predstava, že by ulica dokázala o niečom kriticky rozmýšľať, je pre nich v lepšom prípade detinská, v horšom absurdná, predovšetkým však názory ulice treba nálepkovo

vať, škandalizovať, denuncovať, pretože oni (kaviareň) sú sice dlhodobou neuznaní, ale predsa len elity, ktoré kultivujú verejnú diskurziu.

Ak by táto skupina egocentrickov mala svoje teritórium vykolikované kaviarenskými rezerváciami v centrách veľkomiest, bolo by to v poriadku. Demokracia je aj o tolerovaní prázdnych a falošných fanfarónov, ktorí sa dnes a denne opájajú svojou veľavýznamnosťou. Problém je v tom, že táto početná mikroskopická skupina v podstate ovláda takmer celý mediálny mainstream. A tak nám dnes a denne niekto navrhuje, že politik, ktorý si dovolí načúvať názorom svojich voličov, je extrémne zvrhnutiahodný populist, že úlohou politika je kultivovať a vychovávať tupú, xenofóbnu a hlúpu ulicu. Politik, osobnosť či dokonca štátnik má nielen právo, ale priam povinnosť ísť proti mienke ľudí a vychovávať ich. Je priam jeho povinnosťou ignorovať svojich voličov, ak nie sú dostatočne na výške ním deklarovaných morálnych postojov. Čo je však najhoršie, táto skupina si osobuje právo morálne a pro-

fesijne likvidovať každého, kto si dovolí ten prepych vo verejnom priestore hlásať niečo iné, než čo je dopredu naoktrojované strážcami „verejných cností“.

Dnes sa tak naša spoločnosť dostala do stavu, v akom bola v čase zenitu normalizácie. Za iný nepohodlný názor už sice nehrozí väzenie, ako to bolo v päťdesiatych rokoch, ale strata zamestnania a totálne profesijné vylúčenie je presne rovnaké ako pred štyridsiatimi rokmi. Obete takto nastaveného systému sú všeobecne známe. Prípady moderátoriek Kormúthovej (STV) či Šimkovičovej (Markiza) je zúfalo absurdný, na druhej strane krajne odstrašujúci. Aj preto je dobré, že na Slovensku máme celebrity, na ktoré je neznášateľná bratislavská kaviareň krátka. Vstup Borisa Kollára do politiky, ktorý je všeobecne známy svojimi politicky nekorektnými vyhláseniami (je to jediná známa osoba, ktorá sa verejne zastala Martiny Šimkovičovej), ukazuje, že informačný monopol bratislavskej kaviarne môže byť ohrozený. Či uspeje, je samozrejme otáznou, každopádne za pokus to stojí.

Úpadok pôdohospodárstva trvá

Ivan BROŽÍK

V každej rodine je niečo, čo by malo byť utajené, čím sa nikto nechváli a o čom je najľepšie nerozprávať. Je to tak aj v štáte. Teda v štáte, v ktorom nie všetko funguje tak, ako by malo.

„Konkurencieschopnosť a trvalá udržateľnosť poľnohospodárstva, potravinárstva a lesného hospodárstva vo vidieckom priestore garantujú regionálne vyvážený rozvoj celého odvetvia. Garantuje rozvoj vidieka, využitie ľudských zdrojov, stabilitu podnikania pri rešpektovaní zásad ochrany životného prostredia a udržania hodnôt krajiny. Vláda Slovenskej republiky túto oblasť považuje za svoju prioritu,“ píše sa v jej programovom vyhlásení na štyri roky vlády.

A to nie je všetko. „Vláda Slovenskej republiky svojou politikou prispieje k stabilite podnikateľského prostredia v rezorte pôdohospodárstva vytváraním podmienok na plné uplatňovanie

opatrení definovaných v prístupových dokumentoch medzi Slovenskou republikou a Európskou uniou, ako aj opatrení prijímaných orgánmi Európskej únie z hľadiska podpory pôdohospodárskej výroby. Cieľom je maximálne využiť ekonomické, finančné pros-

POZNÁMKA

riedky, nástroje Spoločnej poľnohospodárskej politiky a národné zdroje.“ Aj to je súčasťou toho istého dokumentu.

Áká je však realita? „Zdroje zo štátneho rozpočtu do rezortu majú sústavne klesajúcu tendenciu a nezodpovedajú programovému vyhláseniu vlády o zvýšení podpory pre živočíšnu výrobu a špecializovanú rastlinnú výrobu s vyššou mierou zamestnanosti. A už vôbec nekorešponujú s koncepciou vlády na roky 2014 – 2020 s vytvorením nových 18,4 tisíc pracovných

miest,“ tvrdí aktuálne expert na poľnohospodársku problematiku Vladimír Chovan zo SNS.

Úpadok rezortu pôdohospodárstva patrí k najevidentnejším. A stav sa nezlepší, naopak, budú sa znižovať všetky rezortné aktivity a zhoršovať kvalitatívna úroveň práce. Budeme tiež svedkami znižovania odbornosti a kompetentnosti pracovníkov. Už v tohtoročnom rozpočte neboli plánované dostatočné zdroje na platy zamestnancov. To najmä v prípade Pôdohospodárskej platobnej agentúry spôsobovalo oneskorené spracovanie žiadostí, vykonávanie kontrol, vyhodnocovanie projektov, a tým aj neskoré vyplácanie finančných prostriedkov farmárom. „V roku 2016 okrem Vodohospodárskej výstavby, š. p., majú mať predpísané osobitné odvody do štátneho rozpočtu len dve organizácie rezortu pôdohospodárstva. Lesy Slovenskej republiky,

š. p., odvedú za rok 2016 do štátneho rozpočtu osobitný odvod v sume 5,3 milióna eura. Národnému lesníckemu centru sa bude krátiť rozpočet v roku 2016 z 3,4 milióna eura na 2,3 milióna eura o celú jednu tretinu. Prítom však nie je finančne zabezpečená základná povinnosť centra, ktorou je spracovanie kvalitných plánov hospodárenia v lese. Ešte tragickejšie vyznieva osobitný odvod Plemenárskeho úradu SR, š. p., ktoré odvedú za rok 2016 do štátneho rozpočtu sumu dvadsaťtisíc eur. Táto organizácia by mala najmä poskytnúť slovenským chovateľom v EU notifikovanú štátnu pomoc na úhradu časti nákladov na kontrolu úžitkovosti hospodárskych zvierat,“ pripomína V. Chovan.

Namiesto je teda otázka, či netreba rezortu pôdohospodárstva pripomenúť, aby sa aktívnejšie zaslal za zvýšenie rozpočtovej kapitoly. Je to nevyhnutné na zvýšenie štátnej pomoci z národných zdrojov a zlepšenie kvality a odbornosti práce v rezorte. Je však smutné, že likvidačný trend v poľnohospodárstve pokračuje a nikomu to neprekáža – až na Vladimíra Chovana, Petra Baca, niektorých ďalších naozajstných odborníkov a samotných aktérov tejto národnej tragédie.

AKO BOLO, ČO BOLO

V osobe otca kardinála Jána Chryzostoma Korca nás opustil mysliteľ, ktorý prešiel pekľom väzenia a prenasledovania. Napriek tomu v srdci nenosil túžbu po pomste, ale lásku k Bohu a k národu. V marci 1989 odvysielala Slovenská televízia seriálový dokument *Križ v osi dlach moci*. Bol založený na očierňovaní prvej Slovenskej republiky. Na záver besedovali odborníci „o klerikalizme a klérofašizme na Slovensku“.

Biskup Ján Korec zareagoval esejou, čo neskôr vyšla knižne pod titulom *Križ vo svetle pravdy*. Urobil to, aj keď vedel, že riskuje ďalšie vyšetrenie.

dinál Korec ocenil, že profesor nezmenil svoj vzťah k nemu ani po obsadení republiky vojskami Varšavskej zmluvy, keď niektorí priatelia začali cúvať.

Po zmene režimu v novembri 1989 sa zdalo, že je všetko v poriadku. Nebolo. Národné cítiaci ľudia sa opäť ocitli na okraji spoločnosti. Platilo to aj

V roku 2004 zostavil Milan Polák monografiu o hercovi Gustávovi Valachovi. Kardinál Korec finančne podporil vydanie publikácie a v osobnej

prednese vrývali do svedomia Slovákov, akoby boli vytesané do žuly: „Rozhodnutím najvyššej authority katolíckej cirkvi máme teda konečne v absolútnom súlade územie zvrchovanej slovenskej cirkevnej provincie s hranicami Slovenskej republiky.“

Kardinál Korec zložil priateľovi poklonu: „Gustáv Valach dal národu veľké umenie a zanechal odkaz ako žiť priamo, mužne a čestne aj v časoch neslýchaného príkoria. Jeho príklad potrebujeme dnes a budeme ho potrebovať možno ešte viac v blízkej i ďalekej budúcnosti.“ Jeho slová dnes znejú s rovnakou naliehavosťou. Režimy sa menia, národy a štáty ostávajú. Valach, Rúfus, Korec a Kaliský už, žiaľ, nie sú medzi nami a slovenská štátnosť je stále kadekde trúňom v oku. V tom sa od premiéry *Križa v osi dlach moci* v mienkotvorných médiách veľa nezmenilo. Niektoré televízne relácie pokračujú v duchu, ktorý si vynucovali Beneš, Novotný alebo aj Pezlár. Je úplne jedno, či ho hlásajú Hríbovia, Havrani alebo Lovaši.

Cteným priateľom kardinála Korca

Peter VALO

Občana Korca síce rehabilitovali v júni 1969, ale žiadosť o cestu do Ríma na 1 100. výročie smrti sv. Cyrila-Konštantína mu zamietli. Pri neskoršej ceste do Talianska ho prijal Svätý Otec Pavol VI. a odovzdal mu biskupské insígnie – prsteň, tzv. pektorál, svoje vlastné mitry a berlu, ktoré mal ako arcibiskup v Miláne. Po návrate do vlasti spolu s hercom Gustávom Valachom navštívil medzi prvými profesora Virsika. Ukázal mu dary od Svätého Otca a s úsmevom porozprával, ako ho šokovani colníci púšťali na Slovensko s takýmto pokladom.

o kňazoch. Na nátlak biskupa Baláza musel skončiť svoje rozhlasové omše a neskôr aj televízne príhovory z košíckeho televízneho štúdia otec Anton Hlinka. Keď začiatkom roku 1996 navštívili Gustáv Valach, Július Binder a Teodor Križka kardinála Korca, posťažoval sa im, že ho už nepublikujú, a dodal: „Cenzurujú ešte aj pápeža!“ Vtedy Teodor Križka navrhol: „Založíme časopis, kde vás cenzurovať nebudú.“ Binder a Hlinka urobili všetko preto, aby v roku 1998 vyšlo prvé číslo časopisu *Kultúra*, ktorý vychádza dodnes.

spomienke vyzdvihol chvíľu, keď v šaštinskej bazilike prišiel za ním G. Valach do sakristie a oznámil mu, že sa s priateľmi rozhodol predniesť text pápežskej konštitúcie o zriadení samostatnej slovenskej cirkevnej provincie. Biskup Korec a arcibiskup Sokol súhlasili a veľký herec prečítal vo federálnom televíznom vysielaní štátotvorný dokument Pavla VI., ktorý roky zatajoval pražský kardinál Tomášek, a pripojil k nemu úvahy básnika Milana Rúfusa a publicistu Romana Kaliského. Záverečné slová Kaliského úvahy sa vo Valachovom

SEBAOBHRANA

Slovensko skončilo v aktuálnom rebríčku krajín s najvyššou kvalitou života podľa Organizácie pre ekonomickú spoluprácu a rozvoj (OECD) na 26. mieste. V rámci organizácie je v desiatich členských štátoch životná úroveň nižšia než v krajine pod Tatrami. Za Slovenskom skončili napríklad Kórea, Rusko, Portugalsko, aj Grécko. Na samom chvoste sa nachádzajú Turecko a Mexiko.

Ako sa tu máme

Celkovo skúmali tridsaťšesť štátov. Okrem Slovenska nechýbali svetové mocnosti ako USA, Nemecko, Rusko, Francúzsko či Veľká Británia, ale ani naši susedia, s výnimkou Ukrajiny. Dobeňuť by sme mali dvadsaťpäť štátov, ktoré sú na tom lepšie. Medzi nimi bývalých federálnych bratov z Česka, severných susedov z Poľska, ale aj škandinávské štáty a krajinu vysnívaných dôchodcov – Švajčiarsko. Na porovnanie: Česko skončilo na 22. a Poľsko na 25. mieste. Podľa očakávania sa zo susedných štátov najlepšie vodi Rakúsko, ktorému patrí 17. priečka. Štatistické údaje prezrádzajú, že čistý ročný príjem je na Slovensku 17 503 amerických dolárov. Priemer OECD je pritom až 25 908 amerických dolárov.

Zaujímavý pohľad sa naskytne pri počte dvadsaťpäť- až šesťdesiatštyriročných ľudí, ktorí majú na Slovensku ukončené vzdelanie druhého stupňa, teda strednú školu. S deväťdesiatimi dvoma percentami ďaleko presahujeme priemer OECD. Ten sa totiž pohybuje na úrovni sedemdesiatpäť percent. Horšie to však vyzerá pri pohľade na vedomosti. V teste PISA totiž slovenskí študenti dosiahli priemerné skóre 472, zatiaľ čo priemer OECD je 497 bodov. Česť Slovenska zachraňujú dievčatá, ktoré o osm bodov predstihli chlapcov.

Ďalším hodnoteným parametrom, v ktorom Slovensko značne zaostáva, je dĺžka dožitia. Tá slovenská je len sedemdesiatšesť rokov, no priemer OECD je o štyri roky viac. Nebude to však zlým ovzduším či zlou kvalitou vody. V oboch ukazovateľoch je totiž Slovensko na tom lepšie, než je priemer medzinárodnej organizácie. Zaujímavá je aj skutočnosť, že až deväťdesiat percent Slovákov tvrdí, že v čase núdze sa môže spoľahnúť na podporu niekoho známeho a sú teda spokojní s mierou občianskej angažovanosti a spolupatričnosti.

To sa však príliš neodráža na volebnú účasť. Na posledných voľbách sa zúčastnilo päťdesiatdeväť percent voličov, čo je oproti šesťdesiatim ôsmim percentám priemeru OECD oveľa nižšie číslo. OECD pri zostavovaní rebríčka zohľadňovala tieto indikátory: možnosť získať prácu, kvalitu životného prostredia či bývania, finančný príjem, pomer pracovného a voľného času, bezpečnosť alebo úroveň vzdelávacieho systému a zdravotníctva. Všetky zmienené parametre sa odrážajú na menšej spokojnosti Slovákov s vlastnými životmi. Pri tejto otázke o spokojnosti ohodnotili svoj pocit známku 6,1 v škále od 0 do 10. Priemer OECD dosahuje známku 6,6.

Po tom ako Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj zverejnila rebríček krajín s najvyššou životnou úrovňou, prišla agentúra Bloomberg v spolupráci so Svetovým ekonomickým fórom, OSN, so Svetovou bankou a Svetovou zdravotníckou organizáciou s rebríčkonom najzdravších krajín. Na vrchole sa ocitli Singapur, Taliani a Austrália. Hoci Slovensko vo svetovom meradle úplne neprepadlo, dôvod na radosť rozhodne nemáme. V porovnaní 145 štátov v zdravotnej situácii obyvateľstva sa SR umiestnila na 49. mieste.

Robert LANDIS

Mimoriadnosť vydavateľských počínov aj v matičnom vydavateľstve

Za štyri dni predali vyše dvetisíc kníh

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Foto: autor

Novembrový knižný veľtrh Bibliotéka ponúka možnosť vydavateľom aj čitateľom vidieť v jednom priestore prierez tvorby za uplynulý rok. Matica slovenská a Vydavateľstvo MS sú už tradičnými účastníkmi tohto podujatia. Aká bola prezentácia a aká je vízia matičnej vydavateľskej činnosti nám porozprával riaditeľ VMS Stanislav MUNTÁG.

• Ako sa za rok 2015 predstavilo na veľtrhu Vydavateľstvo Maticy slovenskej?

Na Bibliotéke sa náš malý stánok každoročne teší relatívne veľkému záujmu návštevníkov. Iste je to aj vďaka výrazným zľavám, ktoré poskytujeme najmä na staršie vydania, ale rozhodne to svedčí aj o tom, že slovenská literatúra, akú vydávame v širokom žánrovom spektre, ale so zrejším vlasteneckým posolstvom, vôbec nie je na okraji čitateľského záujmu. Na dokreslenie, za tie štyri dni na veľtrhu si u nás deväťstodvadsať zákazníkov kúpilo vyše dvetisíc kníh.

• Okrem predaja je Bibliotéka významnou arénou knižných prezentácií a stretnutí s čitateľmi, autormi, vydavateľmi, distribútormi. Čo ste predstavili vy?

Tento rok sme na viacerých prezentáciách predstavili dve diela gestorované Slovenským literárnym ústavom MS – memoárovú prózu M. Gaceka Sibírske zápisky (prívrata ju prišla aj autorova dcéra Milota Zelinová) a syntetické dielo Slovenská literatúra po roku 1989. Z beletrie to boli román Mariána Tkáča o Franciscim, monumentálny román Luboša Jurika o Dubčekovi (za účasti Dubčekovho syna Milana) a pripravovaná „mafianska“ novela Gustáva Murína.

• Pred koncom roka sa už dá bilancovať. Čo sa podarilo a ako ste spokojný s vydavateľskou činnosťou MŠ za rok 2015?

Tento rok bude knižná úroda dvoch matičných vydavateľstiev, čo sa týka počtu titulov, patrí medzi rekordné za ostatné pätnásťročie. Odhadujem, že vydáme, ale aj znovuvydáme, či dotlačíme okolo šesťdesiat knižných titulov s celkovým nákladom vyše sedemdesiatstodtisíc výtlačkov. To je sedemdesiatstodtisíc knižných posolstiev,

Stanislav MUNTÁG je s matičnou bilanciou na Bibliotéke spokojný.

ktoré do čitateľského sveta putujú s menom Maticy slovenskej. Ťažko vysvetľovať, koľko ľudskej práce stojí za touto masou kníh, koľko detailov treba vyriešiť niekedy obratom ruky, lebo čas je neúprosný, termíny nepustia, aké stovky zmluvných vzťahov treba korektne uzavrieť, koľko projektov, rozpočtov, žiadostí o granty, rôznych iných prosbopisov a administratívnych úkonov treba urobiť, aby sme to všetko dokázali zafinancovať a zúčtovať, koľko balíkov, prepraviek, kilogramov a ton materiálu, lebo knihy sú zväčša aj ťažké, treba premiestniť... Takže týmto aj úprimne ďakujem nášmu vydavateľskému minitímu v oboch vydavateľstvách za vykonanú obeťvú prácu. A na margo Bibliotéky vyslovujem verejné uznanie najmä dvom našim mladým kolegom, ktorí tam v stánku boli okrem pár hluchých chvíľok doslova na roztrhanie od stredy, keď všetko pripravovali, až do nedeľného večera.

• Dajú sa vyzdvihnúť nejaké mimoriadne vydavateľské počiny?

Mimoriadnosť vydavateľských počínov preverí až čas. Osobne si myslím, že z našich tohoročných

vydanií k takým možno zaradiť viacero diel, povedzme už spomínaný takmer šesťstostranový román Luboša Jurika s názvom Dubček: Rok dlhší ako storočie, ale aj ďalšie biografické projekty „beletrizovanej literatúry faktu“ – či už Súboje s prekliatím od Jána Čomaja, alebo Tkáčov román Francisci. Medzi výnimčnými dielami zaiste patrí napríklad aj Veľká kniha o Keltoch alebo z detskej literatúry pripravované Sliackeho Divy Slovenska II, Rojčeka Neuvěřitelné dobrodružství uja Fera... a patrílo by sa uviesť viacero ďalších diel, ale nechajme radšej hodnotenie odbornej verejnosti a čitateľom. Potešilo nás, samozrejme, viacero ocenení, ktoré v tomto roku získali naše minuloročné vydania – kolektívna monografia Jánošík, román Jula Balca Kliatba žltých ruží, výber z famózneho básnického tvorby F. Rojčeka Snehuličik šepol mame, Slovenské povesti Márie Ďuričkovej, Hlušíkovej detská próza Vežovničiek.

• Možno sa niečo aj nepodarilo – čo by ste boli zlepšili, keby bolo viac času a možno aj peňazí?

Nuž, je pár vecí, s ktorými som nespokojný, lenže také si treba

povedať predovšetkým, ako sa vraví, „v kuchyni“. Mrzí ma napríklad, že sme my nevydali niektoré zaujímavé, hodnotné, úspešné diela, o ktorých sme uvažovali, a potom ich vydali iní. Takisto nemôžem povedať, že by som bol spokojný s podobou, úpravou (vizuálnou aj redakčnou) všetkých našich vydaní. Naopak, vždy si vravím, čo sme mohli urobiť lepšie, a snažím sa, aby to videli aj moji kolegovia. Podnetov na zlepšovanie je neúrekom a my sme vďační za každý taký, aj kritický podnet zvnútra i zvonka.

• Čo čakáte od nového Fondu pre podporu umenia?

Zatiaľ poznáme len hrubé kontúry novozaloženého fondu, ktorý má prevziať podstatnú časť dotáčného systému MK SR na podporu literatúry. Ako bude fungovať, to závisí nielen od systémového nastavenia, ale aj od ľudského faktora – ako budú kreované rozhodovacie grémiá a aké budú preferencie ich členov. Dúfajme, že dokážu rozhodovať s čo najvyššou mierou objektivítity. Samozrejme, želali by sme si menej byrokracie, než mal doterajší dotáčny systém. Keď sme niektorým kolegom vydavateľom vysvetľovali, čo všetko, aké stohy formulárov, vyhlásení, potvrdení treba navštíviť ku každej jednej žiadosti, radšej mávli rukou a zaobišli sa bez grantov. Pre nás a niektorých ďalších vydavateľov to však napriek všetkým neduhom vždy bol významný zdroj financií na nekomerčné literárne projekty, nuž ostáva len dúfať, že sa situácia nezhorší.

• Na čo konkrétne by sa mohli čitatelia tešiť v budúcom roku v produkcii VMS?

To je ešte trochu ďaleko. Všetci od nás teraz na jeseň pýtajú plány a správy. Lenže naše plánovanie musí byť veľmi pružné a operatívne, snažíme sa reagovať na všetky podnety, edičné návrhy i možnosti financovania, preto sa náš ročný edičný plán kreuje takmer až do posledných dní daného roka. Máme predpripravený súbor projektov, s ktorými sa chceme uchádzať o granty novozaloženého Fondu pre umenie, ale koľko projektov bude podporených a ktoré, je zatiaľ kdesi vo hviezdach. A potom je pár zaujímavých projektov, ktoré chceme realizovať nezávisle od štátnej podpory, ale tie si zatiaľ nechám radšej doma.

O ČOM JE REČ

John F. Kennedy vo svojej knihe *Profil odvahy* okrem iného vyzdvihol aj niekoľkých senátorov, ktorým vyslovil obdiv za ich pôsobenie v politike a za statočnosť, s akou odolávali všelijakým nátlakom záujmových skupín, médií i mocných podnikateľov, ktorí si ich prostredníctvom chceli presadzovať svoje záujmy. Kniha u nás vyšla v roku 1968 v nakladateľstve Orbis, no ešte aj dnes sú takéto hodnotenia politikov aktuálne. Zdá sa totiž, že ľudia, ktorí nepodľahnú zdvomom moci, je veľmi málo, o to viac je však takých, čo nerobia česť svojmu remeslu – najmä povýšenectvom až bohorovnosťou. Medzi takých zaradil Kennedy v dejinách USA trebárs senátora Johna Randolpha, ktorý sa ani na zasadať na kongresu, keď sa prerokovávali mimoriadne dôležité veci, nedokázal vpratať do kože. Ťažko si dnes vieme predstaviť, ako to pri takýchto rokovaniach vyzeralo, keď na ne chodieval človek s ostrohami na nohách, s dlhým jazdeckým bičom a v spoločnosti dvoch veľkých loveckých psův. Ešte aj počas rokovania mu obsluha nalie-

vala alkohol a on už potom iba s krvou podliatymi očami sledoval, kto ako hlasuje a čo hovorí...

Postava Johna Randolpha, ktorý pôsobil v politike asi tak pre dvesto rokov, sa v tejto knihe len tak mihla a Kennedy ho samozrejme nezaradil medzi úctyhodných mužov, na ktorých môžu byť Američania

Duch Johna Randolpha

Rudolf SLEZÁK

pyšní. Skôr mu poslúžila na to, aby mal čitateľ predstavu o tom, za akých podmienok sa rodilo toto impérium, akí ľudia boli pri tom, keď sa kladli základy demokracie, slobôd a ľudských práv.

Veľa vecí sa od tých čias zmenilo, no duch Johna Randolpha prežil až do dnešných čias. Do parlamentov sa už síce nechodí s ostrohami na čizmách a s jazdeckým bičom v rukách, no o výstrednosti nie je núdza. Len si spomeňme, čo všetko sa už aj v našom parlamente a na uliciach miest udialo, keď nie-

ktorí súčasní politickí Rambovia predvádzali, ako sa presadzuje demokracia a robí moderná politika. Akoby nám všetkým chceli pripomenúť, že stále platí Boží poriadok, podľa ktorého – Jafet bude vládnuť, Sám sa bude modliť a Chám pracovať. Samozrejme, že za vyvolených vládnuť považujú seba...

Politika ľudí stále prítahuje, aj keď o politikoch nemáme lichotivú mienku. Najmä nie po tom, čo v nedávnej minulosti predviedli v Líbyi, Iraku a Sýrii. Následky ich skutkov teraz pociťuje celá Európa. Človeku sa nechce veriť, že o dani vo svete dnes naozaj rozhodujú najmä múdrejšie a najschopnejšie mozgy civilizácie. Len si všimnime, čo sa deje okolo tých nešťastných kvót. Dlho predtým, než boli schválené, bola Vyšehradská štvorka jednotná. Až dovedy, kým Angela Merkelová nezdvihla telefón a neobvolala

všetkých rebelov. Nevieme, čo im nasľubovala, čím pohrozila, no pravda je, že Poliaci zrazu odskočili. Kabinet Ewy Kopaczovej zrazu zistil, že by bolo výhodnejšie poslúchať. Veď voľby môže prehrať, a potom jej budú dobré aj lukratívne posty v európskych štruktúrach – u Donalda Tuska, v nadácii Konrada Adenaura a všelike inde. I stalo sa!

Starý anarchista Bakunin tvrdieval: „Zabudnite na to, že ľudia, ktorí prekročia prah parlamentov, budú na ich pôde presadzovať vaše záujmy. Okamžite sa zmenia a začnú riešiť samých seba. Zubami-nechtami sa budú držať svojich politických postov a aj diabli zapredajú svoju dušu, len aby si ich udržali.“ Ak to niekomu v niečom pripomenie všelijaké spolky alebo „fuzajzenie“ politickej elity od Pavla Freša, nie je ďaleko od pravdy. Oni si iba zachraňujú svoju kožu v iných košiaroch a u iných mecenov. To, že „nejaký“ Kennedy by to považoval za zradu a že podobné chytráctvo nerobí česť ich povolaniu, nikoho netrápi. Čez hrošiu kožu podobné sentimenty nepreberajú a keby aj, vždy to bude v súlade s vedomím a so svedomím renegátov.

Nestačí nám byť národom osôb, treba nám byť národom osobností

Ekonomika malých krajín

Slovensko je počtom obyvateľov i rozlohou relatívne malý štát. Podľa posledného štatistického zisťovania k 21. máju 2011 malo 5 397 036 obyvateľov. Takýchto malých, ale ešte aj menších štátov je vo svete veľa. S istotou môžeme povedať, že malých štátov je viac ako veľkých. Malý alebo veľký štát to nie je samé osebe nič zlé či dobré. To je v skutočnosti len konštatovanie faktu o veľkosti štátu, obvyčajne podľa počtu obyvateľov. Zo samotnej veľkosti štátu ešte automaticky neplynú, aká je v ňom úroveň kvality života ľudí.

Štefan SAMSON – Foto: internet

V Európskej únii a v jej eurozóne je viac malých ako veľkých štátov. Počtom obyvateľov sú Slovensku viac či menej podobné Luxembursko, Malta, Cyprus, Estónsko, Lotyšsko, Litva, Slovinsko, Chorvátsko, Írsko, Fínsko, Dánsko, Rakúsko..., s EÚ spolupracujúce Nórsko i Švajčiarsko. Isteže, mohli by sme uvažovať o určitých prednostiach alebo nedostatkoch veľkých či malých krajín, no jednoducho povedať a tvrdiť, že lepší život ľuďom zabezpečujú tie väčšie alebo tie menšie, by nebolo úplne pravdivé. Život ľudí a jeho kvalitu vytvárajú najmä ľudia v podmienkach, ktoré majú k dispozícii, v ktorých žijú, ktoré si prispôbujú a ktoré svojou prácou aj pretvárajú. Práve pretváranie podmienok, efektívne využívanie zdrojov a dosahovaná produktivita vynakladanej práce vytvárajú podstatné rozdiely medzi jednotlivými krajinami.

VÁHA HLASU

Slovensko je súčasťou svetovej ekonomiky. Je tiež súčasťou Európskej únie a v nej aj menovej únie. Je zároveň súčasťou európskeho hospodárskeho i politického priestoru. Z toho mu vyplývajú určité práva a povinnosti. Ako tieto skutočnosti využijeme a do akej miery pri ich uplatňovaní nestratíme vlastnú tvár a slovenské národné záujmy, závisí najmä od nás samých. Musíme však pripustiť realitu, že pri rozhodovaní hlas

Slovenské hospodárstvo sa opiera o produkciu zahraničných automobiliek.

veľkého štátu a hlas malého štátu nemajú rovnakú váhu a nepresvedčujú rovnako.

Ak by sme vychádzali z hospodárstva, ktorého úroveň je do určitej miery základom pre ostatné spoločenské činnosti, nepatríme k najbohatším, ale ani k najchudobnejším krajinám. Ekonomickou úrovňou, meranou vytváraným hrubým domácim produktom (HDP) na jedného obyvateľa, patríme k pomyselnému strediu. V parite kúpnej sily (PKS) máme ročne na jedného obyvateľa približne dvadsaťosem tisíc amerických dolárov (USD). Z krajín, ktoré sme vyššie spomínali, s počtom obyvateľov od 0,5 milióna do 10 miliónov vytvárajú pri-

bližne rovnako veľký HDP Estónsko, Litva, Slovinsko, Portugalsko, Grécko... Nižší HDP majú Cyprus, Malta, Lotyšsko, Chorvátsko, vyšší Dánsko, Fínsko, Rakúsko, Švédsko, Írsko, Švajčiarsko, Nórsko, Luxembursko. V porovnaní so susedným Maďarskom, ktoré počtom obyvateľov je takmer dvakrát a Poľsko sedemkrát väčšie, vytvárame na jedného obyvateľa vyšší HDP.

ĎALŠIE FAKTORY

Zo štatistiky o tvorbe HDP netreba však robiť jednoznačný záver. Na životnú úroveň, šťastie a spokojnosť ľudí popri veľkosti vytváraného HDP vplýva celý rad ďalších faktorov. Tie sú spojené

s historickým vývojom krajiny v oblasti kultúry, vzdelania, príjmov, bývania, zdravotnej a sociálnej starostlivosti, významu a priťažlivosti štátu a, samozrejme, aj od jeho hospodárskej politiky a uskutočňovania krátkodobých a dlhodobých cieľov. Efektívnosť hospodárenia štátu a rozumné vynakladanie a využívanie prostriedkov, ktorými štát disponuje ako s verejnými zdrojmi, do značnej miery vedú a prispievajú k vyššej spokojnosti obyvateľov. Naopak, nehospodárnosť, nerozumné využívanie i rozkrádanie verejných financií znehodnocujú prácou ľudí vytvorené hodnoty.

Porovnávať sa s inými krajinami či už rovnako veľkými, väčšími alebo menšími iste má svoj význam. Môžeme sa z neho poučiť, motivovať sa ich dobrými príkladmi aj vyvarovať sa ich chýb. Ak chce malá krajina, a teda aj Slovensko, napredovať a zvelaďovať sa, musí všetko, čo robí, robiť v tom najširšom poňatí svojej hospodárskej a spoločenskej činnosti a v najvyššej kvalite. Požiadavka vysokej kvality a jej skutočné dosahovanie je nielen rozhodujúcim činiteľom jej rastu, ale aj sebazáchovy. Vysoká kvalita práce vo všetkých oblastiach na každej úrovni riadenia predpokladá vysokú vzdelanosť a kultúrnu úroveň, kam patrí aj jazyková vzdelanosť. Obyvatel veľkej krajiny môže, ale nemusí poznať jazyk inej krajiny. Ak sa však Slovák chce plnohodnotne uplatniť, nieže môže, ale musí poznať okrem rodného aj jeden-dva cudzie, vo svete najviac používané jazyky.

V medzinárodných ekonomických vzťahoch malému štátu nikto nič nedaruje. A tak je to aj s ich občanmi. Jedine v čom nie je daná hranica pre malé štáty, a teda aj pre Slovensko, je ich národná kvalita a vysoká výkonnosť. A o tie sa musíme usilovať.

Autor je profesor Ekonomickej fakulty TU Košice.

GLOSA

Myslím si, že každý z nás pozná rozprávku o dievčátku Červená čiapočka. Rozprávali ju deťom už naši pra-pra-predkovia a pokiaľ viem aj starí Francúzi pred mnohými stáročiami. Svoje drehové príbytky a ohniská mali v hlbokých lesoch, v ktorých sa to vtedy priam hemžilo vlkami, vlkolakmi a všelijakou inou hvedou, ktorá tam striehla na svoje obeť. Od tých čias ju však rozprávkari veľakrát prepisali a dali jej všelijaké podoby, len aby zaujali malých poslucháčov či divákov. Len tá červená čiapočka ostala zachovaná na hlave dievčatka až do dnešných čias.

Červená čiapočka a kat

Pokúšam sa predstaviť si, ako v nej vyzeral náš popredný spevák, hudobník, skladateľ a muzikálový herec Pavol Habera, keď mu ju matka nasadila na hlavu a vyfintila ho do kostýmu Červenej čiapočky. Poslušný Paľko sa musel v tomto úbere predviesť na akomsi škôlkarskom podujatí. „Ešte i dnes mám z toho traumatizujúci zážitok z detstva,“ zdôveril sa nedávno (8. 9. 2015) istému časopisu pre ženy. Inak by som o tomto jeho príbehu asi nevedel...

Dnes je Pavol Habera veľká celebrita a už pravidelne sedáva i v porote televíznej hudobnej šou Superstar. Cieľom tohto nákladného televízneho (nie celkom pôvodného) projektu je nájsť aj na Slovensku talentovaných interpretov. Sedieť v takejto dôležitej porote je čosi také, akoby ste sedeli v nejakej lukratívnej dozornej rade. Habera sa tam správa sebavedome, jeho hlas je evidentne rozhodujúci. Nenadarmo dostal prezývku Kat. Bude to asi tým, že má na začínajúcich spevákov vysoké nároky. Možno aj preto ho v televízii Markiza ukazujú pri propagovaní tejto zábavnej relácie najčastejšie. Nebolo by na tom nič zvláštne, ak by práve v tomto reklamnom klipe nemal vlčie maniere, nevystupoval ako skutočný kat... Ponižuje v ňom chlapca v puberte takýmto slovníkom: „Máš štrnásť rokov a nevieš, čo máš robiť s rukami. O tom medzi nohami už ani nehovorím...“ Podľa neho a tvorcov relácie vtipné, ale bezcitné voči chlapcovi, ktorý je ešte vo výtine. Ak by takto komunikoval pedagóg so svojim žiakom, musel by si hľadať iné zamestnanie. Ak by policajt takto urážal mladého delikventa, vyzliekli by ho z uniformy... To iba celebrita si môže dovoliť pred celým Slovenskom takto popravovať, urážať a ponižovať. A televízia Markiza znova a znova v reklame tento „sek“ opakuje!

*Myslím si, že viac ľudí by mohlo občas Haberovi pripomenúť jeho traumatizujúci detský zážitok s Červenou čiapočkou. Aby nerobil zo seba priveľkého havora...
Rudolf SLEZÁK*

Matica slovenská

podľa ustanovení Zásad výberových konaní na vedúce funkcie pracovník, útvarov a ústavov Matice slovenskej zo dňa 1. 2. 2014

v y h l a s u j e

výberové konanie na miesto vedúceho zamestnanca

Obsadzované miesto: riaditeľ Domu Matice slovenskej
Miesto výkonu práce: Dom Matice slovenskej, Dolnočermárska 737, 949 01 Nitra

Náplň práce: riadenie Domu Matice slovenskej (ďalej iba DMS) ako samostatného profesionálneho, výkonného, metodického a odborného pracoviska s právnou subjektivitou na vymedzenom území, ktoré plní kultúrne a spoločenské ciele voči členskej základni, ale aj širokej verejnosti. Predovšetkým zabezpečuje systematickú starostlivosť o rast členskej základne, vytváranie podmienok na zakladanie a rozvíjanie činnosti MO, ZO, VO a OMM, propagáciu Matice slovenskej prostredníctvom tlačovín a výrobkov, napomáha dodržiavanie platných zákonov v oblasti upevňovania slovenskej štátnosti, používania štátnej symboliky a jazyka, ochranu a rozvíjanie slovenskej kultúry i duchovného života národa. Zabezpečuje dodržiavanie finančného rozpočtu MS a využívanie grantového systému s cieľom finančného zabezpečenia činnosti DMS. Spolupracuje s orgánmi štátnej správy, orgánmi územnej samosprávy, kultúrny inštitútmi, školami, neštátnymi i mimovládnyimi organizáciami a ďalšími organizáciami v územnej pôsobnosti. Pripravuje ročné hodnotiace správy, rozbor činnosti a rozpočtu DMS, spolu s Členským ústredím MS koordinuje celkovú činnosť DMS, predovšetkým pri realizácii projektov na regionálnej úrovni. Nesie zodpovednosť za plnenie spoločenského poslania DMS v zmysle zriaďovacej listiny DMS, zabezpečuje úlohy určené príslušnými zákonmi a základnými dokumentmi

MS, zodpovedá za hospodárenie DMS a starostlivosť o zverenný majetok. Komplexne riadi a vyhodnocuje práce podriadených pracovníkov.

Požiadavky na uchádzača:

- vysokoškolské vzdelanie I. stupňa
- odborná prax v kultúre vítaná
- profesionálne vystupovanie, prezentačné, riadiace a organizačné schopnosti
- samostatnosť, rozhodnosť, zodpovednosť, dynamickosť
- potrebná gramotnosť PC na používateľskej úrovni
- znalosť cudzieho jazyka vítaná
- vodičský preukaz sk. B
- členstvo v Matici slovenskej
- Termín nástupu: dohoda

Informácie pre uchádzača: Písomnú prihlášku do výberového konania spolu s profesijným životopisom, motivačným listom, koncepciou riadenia a činnosti DMS v Nitre, dokladom o najvyššom dosiahnutom vzdelaní, výpisom z registra trestov nie starším ako tri mesiace a písomným súhlasom so spracovaním osobných údajov je potrebné na ciele výberového konania zaslať najneskôr do 30. 11. 2015 na adresu: Matica slovenská, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin alebo osobne v podateľni na uvedenej adrese, pod značkou: „Výberové konanie Dom MS Nitra“.

Kontaktná osoba: Bc. Eva Farkašová, tel: 043/381 2820

V Martine 9. 10. 2015
Ing. Marián Tkáč, PhD., v. r.,
predseda MS

Možno posledný rozhovor s vlastencom Romanom Kaliským Na prahu slovenského milénia

o názory a polemiky, ide jednoducho o život a smrť. Čo bolo predtým – detstvo, štúdium, rodinný kruh – sa stráca. Vo chvíli, keď si pred odchodom do frontovej línie zavesíš na krk štítok s menom a adresou, začína sa ti iný život. Dnes si a zajtra môžeš byť. Ako sa vraví, vo vojne je smrť pracovným úrazom.

• Vo vojne sa zrejme rýchlejšie dospieva a asi aj starne...

Už som o tom napísal. Keď sme v lete 1945 prichádzali z hôr a dedín do Bratislavy, cítili sme sa strašne dospeli, dôležití a múdri. Hoci sme nevedeli, kde budeme bývať, ako sa stravovať, čo budeme robiť, mysleli sme si, že nám padne k nohám celý svet, že všetko závisí len od nás, od odhodlania a najmä nadšenia. Bratislava bola plná takýchto ľudí a takýchto ideálov. Mój život sa zmenil. Nedokončil som štúdium chemického inžinierstva, začal som sa v roku 1946 pliesť do verejného života ako redaktor odborárskeho denníka Práca, aby som sa k tomu vlastne jedinému povolaniu po roku 1989 vrátil.

• V tom ste mali podobný osud ako po prvej svetovej vojne Ernest Hemingway či E. M. Remarque, Dos Pasos alebo po druhej Norman Meiler.

Ale nehovorte! Osudy ľudí pera môžu byť síce v niečom podobné, ale rozdiely aj tak ostanú nebotyčné! Mňa tak vysoko nezdvihniete nijakým hevom, ba ani žeriovom, napriek tomu, že mi ako priateľovi žičíte. Takže dost o tom.

• Dobré, nech je po vašom, hoci ani tak z vás neodbudne. Skúsme teda pokračovať takto: mohli by ste ako povojnový novinár opísať atmosféru vtedajšieho života?

Už som povedal, začínal som v Práci, no nie ako súdničkář, ako sa niekedy mylne traduje. Do súdnych siení som vtedy nechodil. Zaujala ma obnova vojnu doráňaného Slovenska. Život sa len ťažko vracal do akých-takých kolají. Vlaky sa habkavo posúvali po vřgajúcich drevených provizórnych mostoch (neviem, či na Slovensku ostalo sto kilometrov nezničených železníc) a robotníci sa nevedeli dočkať aspoň gumených čiziem. Vo vypálených dedinách na východnom Slovensku sa žilo v zemlankách a ľudia sa zapriahali do pluhov. V Lupkovskom priesmyku obnovovali tunel – Slováci s Rusmi. Pri Kysihýbli (na neskoršej Trati mladéže) sa stretli mineri pri prerazení tunela. Neďaleko Ladcov sa chystal veľký, do tých čias nevidaný komorový odstreľ vápencovej hory. V Bratislave bolo treba dokončiť stavbu vysokoškolského internátu, ktorý potom pomenovali po Mirkovi Nešporovi. Pôvodne sa mal volať HAD (Hlinkov akademický domov). V Považskej Bystrici, keďže mal zavládnúť „večný mier“, prechádzala zbrojovka na výrobu mliekarenských kanví – nazval som ich nadnesene „bomby mieru“ – a na výrobu motoriek. „Do USA vyvezieme tridsaťtisíc motocyklov,“ taký titul som dal svojej reportáži. (Po osemdsiatich rokoch som sa ako reportér Kultúrneho života musel do tejto fabriky vrátiť, lebo jej hrozilo, že namiesto motocyklov bude musieť vyrábať nákladné železničné vagóny a kompletizovať českú bižutériu.) Ale nemohol som obísť ani Kalište, kde zostalo stáť sedem-osem domov, a už vôbec nie Podbrezovú. O tom teda boli moje prvé články – nijaké umelecké reportáže.

• Po salónoch ste teda vtedy nechodili?

Neviem, či nejaké vôbec existovali, zato však kvitol čierny obchod –

Foto: Ladislav LESAY

šmelina. Ale keď sa blížila zima 1946 – 1947, bola otázka, kto bude fárať do uhoľných baní. Nemeckí baníci buď ušli, alebo ich vyvezli. Bolo treba chodiť po fabrikách, ktoré uhlie potrebovali (Dynamitka v Bratislave, Coubourgove závody v Trnave, Železničné dielne vo Vrútkach atď.), a vysvetľovať, že ak neziskajú súčich robotníkov aspoň na pár týždňov do baní, nebude čím kúriť ani v závodoch, ani v domoch. To bolo vtedy dôležitejšie ako vysoká politika.

• Z novín ste vtedy, ako viem, po prvýkrát odišli?

Nie je to celkom tak. V roku 1948 som odišiel len z Práce a prijal som ponuku podpredsedu SNR Milana Poláka stať sa šéfredaktorom Ľudu, kde som zotrval do roku 1952. Štyri stratené roky. Odtiaľ som prešiel do spravodajského a dokumentárneho filmu. Krátky čas som robil aj dramaturga v hranom filme.

• A opäť ste sa vrátili k novinám. Boli ste reportérom slávnej éry Kultúrneho života. Prišli ste ta po známych politických nádejach, ktoré vyvolal dvadsiaty zjazd komunistov v Moskve.

Myslím, že mal pravdu Pavol Števček, keď na konferencii o Literárnom týždenníku skúmal možnú paralelu medzi ním a Kultúrnym životom a povedal, že bolo niekoľko Kultúrnych životov, výrazne poznačených fázami politickej situácie – tlaku, odmäku, uvoľnenia, nového prítvrdenia, neposlusnosti až po otvorený konflikt s mocou, ktorý sa musel skončiť zánikom KŽ. Do tohto týždenníka som prišiel na pozvanie šéfredaktora Juraja Špitžera v roku 1956 po spomínanom 20. zjazde. Ale bolo to len krátke nadychnutie. Po jednom mojom článku z januára 1957 sa dokonca konal tribunálny aktív v hoteli Devín v Bratislave. Nepovedal som na ňom ani slovo. Nasledovali surové útoky v Pravde. Ja som to prežil, ale Špitžera odvolali. V rámci recidivy stalinizmu opäť prišiel na program buržoázny nacionalizmus. Spomeňme si len na proces s Alexandrom Hirnerom v roku 1958. Bol to zinscenovaný proces proti Matici a Martinu. Práve prípad Hirner a spol. mi poslužil ako námet

na televíznu hru Koniec a začiatok, ktorej scenár som napísal roku 1967 a nasledujúci rok ju Slovenská televízia odvysielala.

• Tomuto rozhovoru ste sa vyhýbali. Vrávili ste, že v literárnom časopise treba dávať priestor spisovateľom a vy ste novinár, reportér, publicista. Nesúhlasím s vami. Vaša prvá kniha reportáží Dlhá cesta (1961) mala svoju literárnu úroveň, bola odmenená cenou vydavateľstva Slovenský spisovateľ a druhá – Obžalovaný, vstaňte! (1963), sa stala doslova literárnou senzáciou. Rehabilitovali ste ňou zabudnutý žáner súdnickej a pozdvihli ste ho do polohy psychologickú a sociologickú poviedku. Zdá sa, že teda nieť pevnej hranice medzi dobrou publicistikou a literatúrou.

Nebudeme sa hádať. Považujem sa za novinára. Ak hovorím – a hovorím to vážne – že nie som spisovateľ, nie je v tom skutočnosť ani falošnosť skromnosť. Znamená to presne len toľko, že som sa nikdy nepokúšal napísať román, novelu alebo nebodaj báseň. Žurnalistika na rozdiel od prózy píše dejiny prítomnosti, reaguje rýchle. Po rokoch môže zo starých novín čerpať nielen historik, ale možno aj spisovateľ, môže si oživiť, aká bola atmosféra doby, čím žili vtedajší ľudia, aké boli každodenné problémy spoločnosti.

• Ešte sa vrátim k vašej knihe Obžalovaný, vstaňte!. V priebehu dvoch rokov vyšla v troch slovenských vydaniach, okrem toho v jednom českom a jednom maďarskom. Čim si to po vyše troch desaťročiach vysvetľujete?

Po dlhom časovom odstupe si myslím že príčiny boli dve. Jedna, povedzme, tematicko-literárna, druhá politická. Keď som začal chodiť do súdnych siení, zaujali ma osudy ľudí, súdených za kriminálne trestné činy. Akosi podvedome som nezaujal pozíciu predĺženej ruky zákona, ale snažil som sa dopátrať príčin v životopise delikventov. Stále mi to vychádzalo tak, že mi ich, až na jeden prípad, bolo vlastne ľúto. V prostredí, v ktorom vyrastali, bolo pramálo sinka, ľudskosti a čistoty. Dvadsaťročný mlá-

denec z periferie Bratislavy, ktorého otec padol na Dukle, ktorý má invalidnú matku a sestru od neznámeho otca, sa dopustí vraždy pre pol deci koňaku. Akú radosť mohol mať vyšetrovateľ z takého rozuzlenia a akú autor? Zato sme však už podľa ústavy žili v socializme... Pokiaľ ide o politickú príčinu, tou bol jednoznačne prezident Novotný. V roku 1963 prišiel na verejný stranícky archív do Košíc, na ktorom ma menovite napadol ako nacionalistu. Priatelia mi vraveli, aby som mu poslal časť honoráru za to, že sa kniha tak dobre predávala. Slovensko bolo také.

• Veľký svetový spisovateľ Gabriel García Márquez nedávno vydal knihu – reportáž o drogovej maffii. Pri tejto príležitosti sa vyjadril, že reportáž je preňho najvyšší stupeň umeleckého literárneho vyjadrenia...

Zase vysoko rúbeta. Ale my dvaja by sme sa mohli dohodnúť aspoň na tom, že je kumšt napísať dobrú poctivú reportáž, hodnú toho mena. A dobrá je vtedy, keď nechce byť nasilu literárna či dokonca umelecká. Napokon, veď ste sa o tom presvedčili vlastnou tvorbou.

• Po roku 1989, po dvadsaťročnom vynútenom mlčaní, ste napísali viacero pozoruhodných reportáží, fejtónov, úvah a polemik. Ich knižný výber vyšiel v septembri v roku 1997 pod názvom Na poslednom úseku. Prečo ste si zvolili taký názov, veď to skoro vyzerá ako na konci cesty...

Kto má sedemdesiatpäť rokov ako ja, bol by trápný a smiešny, keby si neuvedomoval, že každý ďalší deň je pre neho darom a že je teda naozaj na poslednom úseku života. Muži sa u nás dožívajú v priemere okolo šesťdesiatosem rokov, takže už vlastne poriadne nadsluhujem. Nemusíte to brať smrteľne vážne, ale je to tak. Druhá príčina, prečo som sa rozhodol pre taký titul, je objektívna. Podstatnú časť mojej knihy tvoria články o poslednom úseku slovenských politických dejín na ceste k národnej suverenite a štátnej samostatnosti. Tieto dva úseky mi splynuli. Som rád, že som sa toho dožil, že som mohol byť svedkom, účastníkom a jedným z publicistických sprievodcov na ceste, za ktorou nenásledovala bodka, ale dvojbodka: budovanie vlastného štátu, ktorý napriek všetkým prekážkam, nedostatkom i chorobám (a to nie iba deťským) preukazuje svoju opodstatnenosť a životaschopnosť.

• Spisovateľ a národ, novinár, vzdelanec a vlasť. Nevyhýbali ste sa vyjadrovať k týmto pojmom a svojimi názormi ste často rozvírili verejnú mienku. Čo čaká Slovensko na prahu tretieho tisícročia?

Nie som prognostik a takisto neverím v mágiu okruhých čísiel. Dejiny nekráčajú podľa nich. Na zlome rokov 2000 – 2001 sa nič nestane, ibaže si, ak sa dožijeme, dožičime viacej šampanského a naše novoročné vinše budú pate-tické. Pre kresťanský svet to bude, pravdaže, veľká meta i výzva zároveň. A čo čaká Slovensko? Svet sa mení, bude sa meniť, ľudia nie. Aj náš národ bude ten istý, ba taký istý ako dnes, iba že bude, verím, bohatší o skúsenosť, ktorú bude vedieť zužitkovať. Čaká nás teda povinnosť žiť, zodpovednosť za všetko, čo urobíme, aj čo neurobíme, čo si zo sveta osvojíme, prispôbime na svoj obraz a čo mu ponúkne. Nemáme sa čoho báť, keď sme sa vedeli zachovať, pretŕcť, pretrpieť i prebiť dejinami až do dneška – aký – z historického hľadiska ešte doslova pred pár rokmi – nikto, žiaden prognostik nepredvídal. Nemusíme deklamovať, že sme hrdí na svoju vlasť. Dokážme radšej, že sme pre ňu užitoční a potom ona môže byť prípadne hrdá na svojich synov a dcéry. Myslím si, že ich má dosť aj medzi mladými, životaschopnými a pribojnymi ľuďmi, aj keď ešte dobre na nich nedovidiť.

Slovensko stratilo 8. novembra tohto roku svojho veľkého syna – publicistu, spisovateľa, filozofa, matičiara, redaktora obnovených Slovenských národných novín a čestného vlastenca Romana Kaliského. Svoju životnú púť ukončil vo veku deväťdesiattri rokov, čo mu môžeme mnohí závidieť. Jeho život bol plnohodnotný, pretkaný bojom za slovenskú slobodu i ponížením počas komunistckej normalizácie. Po páde červej totality sa pokojne mohol stať slovenským prezidentom. Politikom s čestným štítom. Patril medzi tých, ktorí po prvýkrát v deväťdesiatych rokoch verejne navrhovali politickú a štátnu samostatnosť Slovenska. Prezieravo však vycítil zákulisie slovenskej politiky a stiahol sa. Rovnako upozornil na špinavosti, ktoré sa diali v Matici slovenskej v súvislosti s investovaním Národného pokladu do pyramidových podvodných fondov Podielového družstva Slovenské investície. Jeho názory si pripomíname v rozhovore, ktorý s ním urobil na prelome tisícročia redaktor SNN Peter Štrelinger a uverejnil v mesačníku Literika. Bol to jeden z posledných rozhovorov tohto slovenského vlastenca, ktorý sa následne odmlčal z verejného života. Dokumentuje jeho vizionárstvo. Jeho myšlienky prekročili dobu, v ktorej poskytol publikovaný rozhovor. ČEST JEHO PAMIATKE.

Maroš SMOLEC, šéfredaktor SNN

• Generácia – tak nazval svoju povstaleckú trilógiu váš rovesník Vladimír Mináč. Ročník 1922, ku ktorému i vy patrite, dal Slovensku viacero výrazných osobností...

Generácia zo začiatku dvadsiatych rokov vošla do slovenskej literatúry a verejného života ako povstalecká generácia. Povstanie bolo aj mojou prvou veľkou životnou skúsenosťou. Čo bolo predtým, bola jednoducho mladosť. Je však otázka, či možno pod tento pojem zahrnúť celú generáciu, narodenú na rozhraní druhého a tretieho desaťročia nášho (čoskoro už minulého) storočia. Lebo okrem tých, čo spojili svoj osud so SNP, tu žili aj vzdelaní a talentovaní ľudia, ktorí sa so SNP nestotožnili, boli proti nemu a na dlhé roky boli z verejného a kultúrneho života vyradení. Niektorí doma, iní si museli ratovať životy či aspoň existenciu za hranicami Slovenska. Ešte stále sa dost zabúda na tú časť slovenskej inteligencie, ktorá bola postihnutá zostrenými pomermi po roku 1945, najmä však po roku 1948.

Vrátim sa však k povstaleckej garnitúre vtedy mladej slovenskej inteligencie. Boli sme odchovcami škôl prvej ČSR, ktorá napriek všetkým nedostatkom a chybám bola predsa len parlamentnou demokraciou. Po jej zániku sme sa museli vyrovnáť s novou skutočnosťou. Vznikol samostatný Slovenský štát, ktorý nebol takzvaný. Napriek tomu, že získal v dejepise privilastok klérofašistický, bol aj slovenský. Ľudia v ňom žili, pracovali, vytvárali určité hodnoty. Prosperoval ekonomicky, nestagnovala literatúra, rozvíjalo sa školstvo. No na druhej strane boli mladí ľudia posielaní do nezmyselnej vojny na východný front a Židia boli deportovaní. Dá sa to všelijako vysvetliť, ale nie ospravedlniť. Slovenská republika z rokov 1939 – 1945 bola jednoducho štátom so silnými prvkami totality: s jednou stranou na vodcovskom princípe. My, alebo – aby som hovoril len za seba – ja som sa s tým nevedel vyrovnáť. Nie s existenciou samostatného štátu, ale s jeho režimom. Preto som sa aj dobrovoľne prihlásil do povstania ako partizán. Do boja nie proti anonyému fašizmu, ale proti Nemcom. Taká skúsenosť je neopakovateľná. Človek keď raz zoberie do ruky nabitú zbraň, zmení sa. Už nejde

Pohotová reakcia parlamentu, zákonnosť však treba chrániť komplexne

Zákon je zmenený, Jobbik nechceme

Ivan BROŽÍK – Foto: archív SNN

Na Slovensku budú môcť pôsobiť politické strany a politické hnutia, ktoré sú zriadené podľa zákona o politických stranách a hnutiach a práva Európskej únie. Stranám a poslancom za strany, ktoré nie sú zriadené podľa tohto zákona, sa zakazuje zriaďovať na území SR ich kancelárie. To je časť textu z pozmeňovacieho návrhu, ktorý po predložení predsedom parlamentu Petrom Pellegrinim a schválení plénom začne platiť od 15. decembra 2015. Zákon, respektive jeho úprava, je pohotovou reakciou na provokáciu maďarského nacionalistického Jobbiku, ktorého poslanec István Szávay si v Dunajskej Stredě nedávno založil poslaneckú kanceláriu.

„Na Slovensku je vítaný ktorýkoľvek príslušník iného štátu, politik hociktorej politickej strany, ak príde oficiálne na návštevu alebo na dovolenku, každý bude milo privítaný a bude o neho postarané, ale otváranie kancelárií a presadzovanie svojich politických myšlienok na území nášho štátu je neprípustné,“ povedal v rozprave Pellegrini.

„Oceňujeme postup predsedu slovenského parlamentu Petra

Pellegriniho, ktorý navrhol takú zmenu slovenskej legislatívy, aby zahraničné strany nemohli zriaďovať na našom území svoje kancelárie. Jeho okamžitú reakciu na konanie maďarskej strany Jobbik v Dunajskej Stredě považujeme za správnu. Zamedzenie presadzovania zahraničných záujmov na našom území je potrebným krokom na ochranu slovenskej štátnosti,“ hovorí sa vo vyhlásení predsedu Matice slovenskej Mariána Tkáča.

Novela zákona sa však netýka na Slovensku iba Jobbiku. Ak strana alebo jej poslanec budú na Slovensku pôsobiť v rozpore so slovenskými zákonmi, budú môcť dostať sankciu od šesťsto do tritisícpäťsto eur. A takú stranu tu máme už od minulých volieb. Dokonca opätovne kandiduje do parlamentu, aj keď má vo vedení osoby, ktoré sú s pravdepodobnosťou hraničiacou s istotou cudzími štá-

NR SR politické aktivity poslanca cudzieho štátu u nás zatrhla.

nymi príslušníkmi. SNN na to upozorňujú už najmenej dvakrát, odkedy bol prijatý zákon o dvojito-om občianstve.

■ SÚSTO PRE TALÁRE

Ak na Slovensku nemajú platiť zákony iba pre niekoho a tie isté zákony pre iného v tej istej súvislosti nie, ide o jasné porušenie ústavnosti. Ak sa na Slovensku pre nedodržanie ústavnosti zmariť voľby, aj na to

existujú zákony, kto bude za to právne zodpovedný. Preto SNN vyzývajú volebnú komisiu, aby dôsledne preverila zákonnosť všetkých kandidujúcich strán do parlamentných volieb v roku 2016, a to už aj a najmä v zmysle novely zákona, ktorú na svojej poslednej riadnej schôdzi schválil parlament. V každom prípade je potešiteľné, že naši zákonodarcovia povedali rázne nie nacionalizmu na Slovensku!

Štúrovská národná slávnosť v Zrkadlovej sieni Primaciálneho paláca

Pocty a ocenenia v Roku L. Štúra

Text a foto: Ladislav SKRAK

Zámer uskutočniť reprezentatívne umelecké a kultúrno-spoločenské podujatie k Roku Ludovíta Štúra vznikol ako súčasť príprav na usporiadanie výstavy Dielo, pocta a portrét – Ludovít Štúr v slovenskom výtvarnom umení, ktorá bola inštalovaná v čase ústredných osláv na pôde Úradu vlády SR. Išlo práve o to, aby oceňované umelecké osobnosti mali dostatočný priestor na prezentovanie svojej umeleckej tvorby i na reflexiu o sebe samých.

Predseda Výboru NR SR pre kultúru a médiá Dušan JARJABEK pri slávnostnom príhovore k laureátom.

Práve preto sa zrodila myšlienka uskutočniť adekvátne slávnostné zhromaždenie k významnému výročiu na pôde Zrkadlovej siene Primaciálneho paláca. Usporiadateľmi podujatia, ktoré sa konalo práve v deň Štúrovho dvojestého narodeninového jubilea, sa stali Úrad vlády SR v úzkom kontakte s Maticou slovenskou, ale aj so Slovenským zväzom protifašistických bojovníkov, Slovenským národným múzeom, s hlavným mestom SR Bratislavou a Klubom výtvarných umelcov a teoretikov.

■ HLBOKÁ ÚCTA

Prekvapujúcim javom podujatia bolo najmä bezpríkladné prítanie národnej veci z pozície Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov. Ten vyjadril hlbokú úctu osobnostiam a mnohým ľuďom, ktorí padli a bojovali za národnú a štátnu slobodu – počnúc štúrovcami. Orgány tohto zväzu zároveň pri príležitosti štúrovského

výročia vyznamenali Slovenskú akadémiu vied, Slovenské národné múzeum, Tlačovú agentúru SR, osobnosti ako Dušan Čaplovič, Marek Maďarič, ale aj autora štúrovskej výstavy na Bratislavskom hrade PhDr. Pavla Kováča, jubilejného Jozefa Leikerta i ďalšie štúrovské múzejné inštitúcie – v Modre, v Uhrovci a Klub výtvarných umelcov a teoretikov.

■ CENY MATICE

Predseda Matice slovenskej Ing. Marián Tkáč, PhD., na podujatí osobne privítal, ale aj spontánne oceňoval prítomných významných hostí – predsedov Výborov Národnej rady SR pre oblasť vzdelania a vedy, kultúry a médií Miroslava Mamojku a Dušana Jarjabka. Ceny predsedu Matice slovenskej pri príležitosti štúrovského výročia si pri tejto príležitosti osobne prevzali majster Mikuláš Klimčák, tvorca cyrilo-metodských pamätníkov Stanislav Mikuš, autor súboru výstav k cyrilo-metodskému a štúrovskému odkazu a výročiam PhDr. Ladislav Skrak a tiež tí umelci, ktorí neraz rozvučali národnú strunu, ale aj hudobný intelekt a srdcia prítomných – husľový virtuóz Peter Michalica a sólista Opery SND Ivan Ožvát.

Rečou Ludovíta Štúra na uhorskom sneme, básňou Rozlúčenie, ale aj Hurbanovou obranou rečou na súde v Pešti v roku 1869 sa opäť zaskvel herec inter-

P. Sečkar a J. Reznik pri slávnostnom akte.

pret Juraj Sarvaš, ktorý predlžuje živú a hlbinnú tradíciu interpretovania štúrovskej poézie a slova. Významné podujatie poskytlo priestor aj na bilancovanie a hodnotenie dramaturgie Slovenského národného divadla, úspechov v oblasti výstav a ďalších kultúrno-spoločenských aktivít v jubilejnom štúrovskom roku. Slávnostné akademie k nemu uskutočnia ešte v závere roka aj Slovenské národné divadlo, Rozhlas a televízia Slovenska a ďalšie kultúrne ustanovizne Slovenska.

Autor je predseda Výtvarného odboru Matice slovenskej.

BESEDNICA

Mnohí obyvatelia strednej Európy, najmä Slováci, Česi a Maďari, pri súčasnej záplave migrantov sa právom obávajú možných útokov moslimských fundamentalistov, vyprovokovaných k terorizmu a povzbudených manierami hrdlorezov z Islamského štátu. Preto sú označovaní za hysterikov, panikárov, neprajnikov, rasistov, islamofóbov...

Takto ich nálepkujú rozliční falošní samaritáni, mediálni všeobjímači, dobročinní šarlatáni – dobročinní najmä z hľadiska sebaapropagácie. K nim sa pridávajú – aj keď trochu opatrnším diplomatickejšim slovníkom – aj rôzni dobrodružní, nezodpovední, prípadne aj naivní politíci z centrál Európskej únie i mimo nej. Zabúdajú na fakt, že v islame je podrezávanie hrdiel a odrezávanie hláv vlastne rozšírenou rituálnou záležitosťou. Veď po púti do Mekky, čo je takmer životná meta, musí každý čo i len trochu bohatší moslim obetovať zvierat, zvyčajne to býva ovca...

■ KRAVÁ REALITA

Od podrezávania zvierat je v mysli ortodoxných moslimov už iba krôčik k podrezávaniu ľudu, neveriacich psov, najmä kresťanov. To nie je vymys-

lený horor, to je realita, ktorú denne dokumentujú moderné elektronické mediálne prostriedky.

Aj keď zakladateľ islamu prorok Mohamed (Muhammad) zdôrazňoval: „Nijaký nátlak vo veciach viery!“, čosi iné praktizujú jeho zástavníci, ako to ukázali udalosti v redakcii francúzskeho

a teroristické skupiny. Že sa nebudú usilovať oklamať bezpečnostné zložky, uspať ochranné mechanizmy a čakať na vhodnú príležitosť pod egidou multi-kultúrnej znášanlivosti a neširenia rasových vášní.

Ažda sa európskymi štátmi neviaľia ďalšie a ďalšie vlny migrantov?

Uviazli v siedmom storočí, ktoré k nám transplantujú odrezávaním hláv

Vábienie posmrtného raja s nedotknutými pannami...

Milan KENDA

satirického časopisu Charlie Hebdo, ale aj bezcenné vraždy anajnovšie opäť v Paríži. Moslimskí fundamentalisti síce velebia veľkého proroka, ale nenasledujú ho. Veď Mohamed po návrate z emigrácie do rodnej Mekky nedal zabiť svojich bývalých úhlavných nepriateľov...

■ RIADENÝ EXODUS

Islamskí teroristi v dnešnej Európe sú schopní v záujme vyšších cieľov zavesiť si na krk krížik, len aby oklamali väčšinovú societu a pomstili sa kresťanom. Je skutočne krátkozraké presvedčenie, že v novom prostredí nebudú zakladať ďalšie „spiacie“ bunky

Či nevyužívajú sprievodný chaos pri obrovských pohyboch nás utečencov aj aktivisti a bojovníci Islamského štátu? A či ho prostredníctvom organizovaných bánd prevádzajú sami neriadia? Vari by nevyužili takú skvelú príležitosť, keď zisťovanie identity migrantov nemôže byť dôsledné, a ani nie je!

A čo u nás? V štáte, kde prevláda obyvateľstvo, čo sa hlási ku kresťanským náboženstvám, teda v krajine ľudu? Bol by „teroristický hriech“ nevyužiť takú mohutnú a nekontrolovanú migráciu. Bol by to priam zázrak, neveriteľný zázrak, ak by takúto strategickú príležitosť nevyužili.

■ LÁKAVÝ RAJ

Moslimskí teroristi vo „svätej vojne“ neváhajú obetovať vlastné životy. Veď čože je toto pozemské slávne údolie proti predstave moslimského raja s nadmierou všetkého, čo si len možno predstaviť, s luxusom a so slasťami všetkého druhu, aj so službami nebeského erotic-

kého salónu s nedotknutými pannami... Slepá, fanatická viera vedie jedincov do akcií, akými sa prezentuje a propaguje na celom svete moc a perspektíva ich náboženstva. Hrozba islamizácie nie je chiméra, ale realita, lebo jej jednotliví aktivisti sa už dávnejšie pospájali do buniek, do ilegálnych združení, nátlakových skupín a bojových združení a teraz už dokonca formujú štátne útvary alebo aspoň ich zárodočné štruktúry.

■ ROZUMNÝ POSTOJ

Preto je veľmi rozumný postoj našej vlády prijímať medzi nás len dôkladne preverených migrantov a podľa možnosti jedincov bez možných militantných ideo-

vých motívov, povedzme sýrskych kresťanov, pre ktorých nie sme ľuďmi. Preto vládnuemu kabinetu R. Fica v tomto predsvzatí držíme stranu a želáme si: Vytrvať!

■ POPULAČNÁ PASKA

A ešte je tu naliehavá demografická otázka, ktorá v mnohom ovplyvňuje rozhodnutia iných štátov v čase nedostatčného domáceho populačného vývoja. Koho si do krajiny pustí? Možno zjednodušene, ale pragmaticky povedať, že radšej budhistov z ázijských terórií než moslimov z arabského sveta, lebo budhizmus nemá militantné tendencie. Pravda, na oboch stranách tejto bipolárnej ponuky môžu byť individuálne výnimky.

Treba si tiež uvedomiť, že pri pokračujúcej masovej záplave Európy moslimskými migrantmi nebudú títo „novoeurópania“ časom potrebovať nabrusené nože, samopaly a výbušniny. O všetko sa v duchu výroku plukovníka Muammara Kaddáfího postarajú matrice moslimských žien. Moslimské obyvateľstvo masívnou pôrodnosťou napokon prevyší pôvodné európske obyvateľstvo. Takže vyznávať islamu a kruté práva šarija všetkých ostatných jednoducho prekričia a prehlasujú – budú víťaziť prostredníctvom svojich vysokých preferencií, početných politických zoskupení.

NA MARGO

Traduje sa u nás o nás nelichotivé pripodobnenie, že vraj „my sme národ holubičí“. Prvý to povedal kňaz a spisovateľ Ján Kollár. Od jeho výroky z devätnásteho storočia sme sa národne neraz vzopáli k výšinám a vedeli sme sa prejaviť, ak to bolo nevyhnutné, aj so zbraňou v ruke. Urobili to štúrovci v meru-ômych rokoch, slovenskí príslušníci čs. légii v prvej svetovej vojne aj po nej, bojovníci proti fašizmu v Slovenskom národnom povstaní. V časoch útlaku medzi ozbrojenými vzopätiami sme sa však nechali ovládať inými, či už maďarskými, rakúskymi, pražskými, sovietskymi alebo federálnymi úradmi, lebo sme si nemohli zvrchovane vládnúť sami. Vtedy možno ten prívlastok holubičí mal nejaké, hoci nie plnohodnotné opodstatnenie...

Nie sme národ holubičí!

Vyššie dve desaťročia už máme vlastný štát a máme nieže možnosť, ale jednoznačnú povinnosť ovládať a chrániť jeho územie, kultúru, tradície, v záujme našich potomkov byť svojimi vlastnými správcami a hrdými vlastencami. Z minulosti nám to odkazujú generácie budúcnosti samostatného a hrdého slovenského národa, hoci vedeli, že naplnenia sna o samostatnom Slovensku sa nedožijú. Na čele s Ludovítom Štúrom, ktorý na holubičiu povahu svojho národa neveril, mali dostatok síl, aby sa nevzdávali svojho sna bez boja a nepoddali sa beznadéji. Keby nebolo Štúra a jeho nasledovníkov, je otázne, či by slovenský národ prežil a existoval v dnešnom vlastnom štáte. Lenže v tomto štáte sa nezmyselne periodicky oživuje povera, že sme národ holubičí, a to je to, čo nás stále ničí.

V čase, keď celá Európa má obrovské problémy s neustále sa valiacimi vlnami nových imigrantov, keď ekonomika mnohých štátov kontinentu je rozkolísaná a jedna kríza strieda druhú, keď vojny v Ukrajine a v Sýrii spolu s hrozbami islamských hrdlolezov vyvolávajú neistotu a strach, na našom vlastnom, zatiaľ dlhodobo pokojnom území sa nám skupinky extrémistov pokúšajú diktovať, čo môžeme a čo nesmieme uctievať ako symboly našich historických, kultúrnych, národných a štátnych tradícií. Bolo by niečo podobné, čo si dovolili provokatéri a čo sa stalo dôkazom ich bezbrehej arogancie pri zakladaní pamätníka Ludovíta Štúra v meste nesúcom jeho meno, bolo by to možné napríklad v Poľsku, vo Francúzsku či v Írsku? Nebolo. Tam by polícia jednoducho chránila zakladateľov pamätníka i samotnú lokalitu, ale nepochybné by záškodníkovi spacifikovala, zabránila by im v agresívnom konaní a nedovolila by im štyri dni vyvádzať ako šialeným. Šovinistickí extrémisti by boli v každom normálnom štáte zatknutí a nikto by sa tomu nečudoval. Naopak, my sa s úžasom a so znechutením neprestávame diviť, čo všetko je u nás možné v období, keď si pripomíname okružie výročia národného veľikána vo vlastnom samostatnom štáte.

Ako je možné, že provokácie, ktoré by všade inde boli trestne stíhané, u nás prechádzajú záškodníkom bez konania generálnej prokuratúry? Kancelária poslanca maďarského parlamentu zo strany Jobbik v Dunajskej Strede nie je provokáciou?! To, čo urobili hungaristi v Štúrove, nie je trestným činom?! Je načase opäť ukázať, že nie sme národ holubičí!

(rkh)

Predvolebná agenda radikálov SMK ako mobilizácia extrémistov

Prečo Szigetimu prekáža socha L. Štúra

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Foto: internet

Na úvod dobrá správa: Vo štvrtok 12. novembra slovenský parlament prijal zákon, ktorý zakazuje podobné provokácie, akou bolo zriadenie kancelárie maďarskej strany Jobbik v Dunajskej Strede. NR SR rozhodla, že poslanec maďarského parlamentu I. Szávay sa svojim šovinistickým snahám nesmie otvorene pod egidou politickej strany registrovanej v Budapešti venovať na území Slovenska. Pravda, to Jobbiku a podobným fašizoidným revizionistickým zoskupeniam hungaristov nezabráni v budúcnosti skryte či otvorene podporovať agresivitu extrémistov pri pamätných beseniach, aké predviedli na prelome októbra a novembra v Štúrove.

Maďarský autonomista, ktorý neuznáva odkaz L. Štúra.

Pripomeňme si: Matica slovenská slávnostne v deň dvojtého výročia narodenia Ludovíta Štúra, 28. októbra, odhalovala základy pamätníka nášho národného dejateľa na brehu Dunaja na území Slovenskej republiky. Provokatéri začali konať počas slávnostného zhromaždenia matičiarov. Základy pre Štúrov pamätník boli poškodené štyrikrát: 28. 10. boli zasypané hnojom, 29. 10. ukradli pamätnú tabuľku, 31. 10. odhodili rám pamätníka, napokon 1. 11. odvalili základný kameň a ukradli rám.

■ NEDVIŽNÁ POLÍCIA

Matičiari, ktorí boli šokovaní nečinnosťou mestskej polície a takisto správaním sa zástupcov Policajného zboru SR priamo na mieste pri všetkých incidentoch, podali trestné oznámenia. Odpoveď im prišla takáto: „Na Obvodnom oddelení PZ v Štúrove bolo dňa 2. 10. 2015 prijaté oznámenie o poškodení informačnej tabule L. Štúra. Predmetný skutok bol zdokumentovaný ako priestupok proti majetku. 28. 10. 2015 bolo prijaté oznámenie o poškodení tabule a k vyspaniu hnoja na miesto osadenia kameňa. Polícia v Štúrove vec rieši ako priestupok proti majetku a priestupok proti občianskemu spoločenstvu. Dňa 29. 10. 2015 bolo prijaté oznámenie o odcudzení tabule. Skutok riešime ako priestupok proti majetku. Dňa 1. 11. 2015 došlo k odvaleniu kameňa a odcudzeniu dreveného rámu. Vec riešime ako priestupok proti majetku. Všetky skutky boli riadne zdokumentované. Nakoľko výška škody nepresiahla viac ako 266,-€ nejde o trestný čin, ale o priestupok.“ Podpísaná je Mjr. Mgr. Božena Bruchterová, hovorkyňa KR PZ Nitra.

Viliam Komora, riaditeľ Strediska národnostných vzťahov Matice slovenskej, odpísal: „Vážená pani mjr. Mgr. Božena Bruchterová, hovorkyňa KR PZ SR v Nitre, ďakujem Vám za poskytnutú informáciu. Dovoľujem si ešte sa opýtať, či všetky podania a zápisnice v týchto veciach boli zástupcom riaditeľa OO PZ Štúrovo odovzdané na Okresné riaditeľstvo PZ SR v Nových Zámkoch? Ďakujem Vám za skorú a úplnú odpoveď.“ Na toto zatiaľ odpoveď neprišla. Otázka má svoje opodstatnenie. Keďže správanie štúrovských policajtov PZ SR pri incidentoch aj pri podaniach nedávalo veľkú nádej na ich snahu o primerané konanie a objektívnosť, namieste je obava z toho, že pri podaní oznámení na vyššie orgány by sa „niečo mohlo stratiť“...

Sokujúce je aj to, že polícia kvalifikovala skutky ako priestupky proti majetku, hoci išlo zjavne

o útoky s cieľom hanobiť príslušníkov inej rasy, národnosti či viery vyznania, čo je definícia trestných činov, súdených ako extrémizmus. V štúrovskom prípade išlo jasne o útok predstaviteľov miestnej maďarskej väčšiny na pokojné zhromaždenie príslušníkov miestnej slovenskej menšiny. Keby sa niečo podobné stalo v celoštátnom meradle, kde naopak Slováci sú väčšina a štátotvorný národ, pričom občania maďarskej národnosti využívajú všetky menšinové práva, bol by z toho istotne medzištátny problém. Takže hungaristi chcú iba požívať výhody statusu menšiny v širšom celku, ale v regióne, kde sú väčšinou, naplno prejavujú svoju iredentistickú a šovinistickú tvár a podstatu.

Skrátka, oni tu chcú len užívať výhody a dožadujú sa dokonca pozitívnej diskriminácie, teda aby dostávali na svoju zájmovú kultúrnu činnosť viac ako štátotvorní občania SR, ktorí nie sú v tomto štáte menšinou. Zároveň však hungaristi dokazujú svoju „toleranciu“ a prístup k menšinám, keď príslušníkom štátotvorného národa, ktorý je v meste Štúrovo menšinový, odmietajú nielen menšinové, ale akékoľvek kultúrne práva a nehanbia sa otvorene zaútočiť na menšinových spoloobčanov aj na symbol slovenskej vlasti. V Štúrove nešlo o priestupky voči majetku, išlo tam o extrémizmus, šovinizmus, porušovanie menšinových práv a barbarický útok na kultúrny objekt.

■ PROVOKATÉR ŠTÚR

Mimochodom, dialo sa to pred očami L. Szigetioho, bývalého dlhoročného poslanca NR SR a ministra školstva nie v Maďarsku, ale na Slovensku počas vlády I. Radičovej. Ten na otázku novinárov, čo má s provokáciami spoločne okrem osobnej účasti, neodpovedal. Vyjadril sa až neskôr vo svojom písomnom stanovisku, ktoré uverejnil v maďarskom jazyku na oficiálnej stránke politickej strany SMK, ktorej je členom. Citácie z prekladu Szigetioho článku uverejňujeme kurzívou s našimi redakčnými komentármi. Autor nazval svoju reakciu na besenie, ktorému sa prizeral a proti ktorému nezakročil, celkom výstižne: PROVOKÁCIA, ALEBO MALA BY BYŤ SOCHA ŠTÚRA V ŠTÚROVE?

Szigeti začína priam dojmavo: „Tridsaťštyri rokov žijem v Štúrove, v tomto krásnom prostredí v mestečku na brehu Dunaja... Necelé storočie tu žijú Maďari a Slováci v mieri. Maďari tvoria viac než dve tretiny populácie, tí druhí sotva jednu tretinu.“ Ako vidno, Slováci v Štúrove pre Szigetioho nie sú spoluobčania, ale „tí druhí“.

Autor pokračuje: „Mierový pokoj v našom meste bol koncom októbra narušený necitlivým incidentom. Miestna pobočka Matice slovenskej sa rozhodla postaviť na brehu Dunaja sochu L. Štúra na počesť 200. výročia jeho narodenia. Keď som prvýkrát počul túto správu, spomenul som si na príslovie, že nikdy nerobte ľuďom to, čo nechcete aby oni robili vám. Je zrejme, že to platí nielen pre jednotlivca, ale aj pre spoločenstvo.“ Veru, Szigeti si spomenul na dobré príslovie, len škoda, že nie vtedy, keď hungaristi stavali na Slovensku sochy turulov, posvätných vtákov pohanských kočovných kmeňov. Vo Veľkých Kapušanoch na 1 100. výročie usadenia sa starých Maďarov v Karpatskej kotline bol v roku 1996 postavený pred budovou mestského úradu pomník Turulmaďár. O sochách maďarských exponentov Horthyho fašistického režimu na území Slovenska po novembri 1989 zrejme Szigeti tiež aspoň tuší. Azda tiež tuší, že pri ich inštalovaní hungaristi robili na slovenskom území väčšinovému slovenskému národu to, čo by nechceli, aby niekto robil im napríklad na území Maďarska...

■ MATIČNÁ TRÚFALOSŤ?

Szigeti: „V prípade, že by mala Matica aspoň štipku empatie, vedela by, že tento akt nebude mať u štúrovských Maďarov úspech. Postavenie sochy osobnosti, ktorá rozdeľuje históriu Slovákov a Maďarov, je jasnou provokáciou. Navyše, ak Štúra na ľavom brehu Dunaja postaví oproti symbolu maďarskej štátnosti, oproti hradnému vrchu s bazilikou, je to úmyselná a opovrhnutiahodná provokácia.“ Štúr vraj rozdeľuje históriu Maďarov a Slovákov a jeho socha je pre hungaristov provokácia. Szigeti je urazený, lebo za Dunajom stojí podľa neho symbol maďarskej štátnosti. No pripomeňme, že bazilika v Ostrihome patrila všetkým národom Uhorska, nielen maďarským uzurpátorom z obdobia násilného pomadařčovania obyvateľstva. Podľa autorovej „logiky“ si Slováci na svojom brehu Dunaja oproti bazilike nesmú postaviť sochu Štúra, ktorý je pre nás zosobneným symbolom naplnenia našej štátnosti, lebo by to bola provokácia. Tento človek riadil Ministerstvo školstva SR a bol aj ako poslanec nášho parlamentu platený zo slovenského štátneho rozpočtu.

Ale podme ďalej: „Osobnostiam sa zvyčajne stavajú sochy

v rodisku, v meste kde býval, kde tvoril, pokračoval v štúdiu, kde zomrel alebo kde zvyčajne niečo vytvoril. Čo má L. Štúr spoločné so Štúrovom, ako naše mesto súvisí s jeho osobou? Odpoveď je jednoduchá: nijako.“ Nuž, podľa tejto logiky by napríklad v bratislavskej Petržalke nemala stáť socha básnika Petőfiho, lebo umelec nespĺňa Szigetioho požiadavky. Ale my sme veľkokorýsi. Nebudeme sa riadiť podmienkami bývalého poslanca. Stačí, keď pomadařčené meno básnika vymeníme za jeho rodné slovenské meno a razom bude všetko v poriadku. V Petržalke tak nebude socha Sándora Petőfiho, ale na podstavci tej istej sochy bude meno Alexander Petrovič, lebo tak sa pomadařčený poet volal v skutočnosti...

Autor zo SMK sa blíži k pointe: „Položenie základného kameňa je pomýlené rozhodnutie MS s následkom emočného narušenia spoločenstva. Štúrovský Čemadok a ZO MK protestovali proti tomuto zámeru. Je poľutovaniahodné, že iné mimovládne organizácie a politické strany sa proti tomu nepostavili. Čemadok a MK podporila iniciatívu skupiny občanov, ktorí na brehu Dunaja protestovali proti provokácii položenia kameňa.“

A je to tu na plné ústa. Čemadok dostáva peniaze zo slovenského štátneho rozpočtu a má sa venovať kultúre maďarskej menšiny na Slovensku. Takže dostáva dotácie na to, aby protestoval proti kultúrnym aktivitám slovenskej menšiny v Štúrove? ZO MK je zrejme základná organizácia maďarskej komunity, teda tu je prepojenie SMK a Čemadoku vyjadrené explicitne. Szigeti priznáva, že sa zúčastnil na incidente, pri ktorom kydanie hnoja na základ pamätníka Štúrovi iste bude mať za následok „emočné narušenie spoločenstva“.

„Pre mnohých z nás je jednoznačné, že ide o provokáciu, my to tak cítime, že nepotrebujeme mať sochu Štúra, a už vôbec nie na brehu Dunaja.“ Szigeti a jeho pajtáši si vari spočiatku nebadane, no teraz už celkom otvorene privlastnili breh Dunaja na slovenskej strane?!

„Tak ako doteraz ani potom s tým nebudeme mať problém, keď socha Štúra bude stáť tam, kde sa narodil, kde žil, a pracoval, kde študoval, kde strávil svoje posledné dni. Nech to ale nerobia tam, kde necitlivým spôsobom môžu podnieť emócie a vzbudiť rozpory medzi obyvateľstvom, kde to môže zhoršiť a otráviť mierové spoložitie Maďarov a Slovákov,“ uzatvára L. Szigeti. Nuž, veru, treba sa opýtať, kto štyri dni podnecoval emócie a vzbudzoval rozpory medzi obyvateľstvom. Matičiari, ktorí pokojne a mierumilovne pri dvojtom výročí narodenia Ludovíta Štúra kládli základ pamätníka nášho národného veľikána, sa dostali pod verbálny aj fyzický tlak hungaristov. Polícia sa iba prizerala. Szigeti sa prizeral, ale predtým priložil ruku k hungaristickému vyčineniu tým, že ho otvorene podporil. Kto teda zhoršuje a otravuje mierové spoložitie Maďarov a Slovákov?

Socha Štúra by vraj šovinistom „začláňala“ vo výhľade na svätyňu v Ostrihome.

Významné podujatie matičných inštitúcií v jubilejnom štúrovskom roku

Celistvý obraz výnimočnej osobnosti

Dušan D. KERNÝ – Foto: autor

Dve významné matičné inštitúcie – Slovenský historický ústav a Historický odbor Matice slovenskej, pripravili jedno z vyvrcholení matičných podujatí v jubilejnom štúrovskom roku. Riaditeľ SHÚ Ivan MRVA a predseda HO MS Ján LUKAČKA zastreli vedeckú konferenciu pod názvom Sonda do politického myslenia Ľudovíta Štúra. Osobitný zreteľ na formovanie obrazu Ľudovíta Štúra v Matici slovenskej v rokoch 1863 – 1875 bola téma výskumu Rastislava Moldu. Politológ Milan Čáky z trnavskej Univerzity sv. Cyrila a Metoda zasadil Štúrovu osobnosť do kontextu európskeho politického myslenia.

Témou politológa Romana Michelka bola analýza Štúra ako tvorcu slovenskej politickej koncepcie. Odmietol obranné postoje v interpretovaní Štúrových postojov a diel s poukazaním na to, aké boli historické možnosti. Miesto demokracie v predrevolučnom myslení Ľudovíta Štúra priblížil Pavol Kryštof z Katedry politológie Trnavskej univerzity. Objasnil Štúrov vývoj v troch rôznych obdobiach až po späť k národnému a sociálnemu, po presadzovaní rovnoprávného spoluzitia národov. Kriticky rozobral súvislosti diela Slovanstvo a svet budúcnosti. Tajomník matičného Historického odboru Peter Mulík sa zamerával na miesto Ľudovíta Štúra v známej polemike, ktorá je zdokumentovaná a prístupná aj knižne. Ide o polemiku Milana Hodžu a Jozefa Škultétyho. Vincent Šabík rozšíril obzor konferencie o obraz vzdelanca v politike pohľadom na Ľ. Štúra – intelektuála ako homo politikus. V súčasnosti naliehavo aktuálnu potrebu projektu komunikačnej iden-

Politológ Roman MICHELKO pri prednáške na konferencii.

tity národa na historickom príklade Ľ. Štúra analyzoval Jozef Darmo.

■ VÝZNAMNÝ PRÍSPEVOK

Matičná konferencia sa stala významným príspevkom v širokej palety podujatí v roku štúrovského jubilea. Cenná je o to väčšia, že je výsledkom trvalého záujmu a do značnej miery vyvrcholením doterajšieho výskumu – nie je len príležitostným prejavom vedeckého záujmu.

Trend trvalého záujmu oceňuje aj Ministerstvo kultúry Slo-

venskej republiky, ktoré oslavy dvojestého výročia narodenia Ľ. Štúra iniciovalo a mnohorako ich podnietilo i podporilo. Najväčšmi oceňuje fakt, že ich prijala za svoje široká verejnosť. Oslavy mali spontánny charakter, nepozostávali len z oficiálnych podujatí, ale konali sa na mnohých úrovniach. Z matičného pohľadu medzi najpozoruhodnejšie patrí iniciatíva miestneho matičného odboru v Štúrove postaviť pamätník Ľ. Štúra v meste, ktoré nesie jeho meno. Dramatickým spôsobom sa to premenilo na udalosť,

ktorá demonštruje, aký význam treba pripisovať matičným úsiliam na juhu Slovenska v úsilí vyvážiť nacionalistickú netolerantnosť na slovenskom štátnom území.

■ UNIVERZITNÉ AKTIVITY

Medzi pozoruhodné vrcholy patrí aj vedecká akadémia katedier politológie štyroch univerzít – nitrianskej, košickej, trnavskej a bratislavskej v spolupráci s Parlamentným inštitútom NR SR. Uskutočnila sa pod názvom Ľudovít Štúr – Európan, národovec a reformátor. Svetozár Krno z nitrianskej Katedry politológie a európskych štúdií vzhľadom na bohaté zastúpenie študentiek a študentov na podujatí hneď v úvode povedal, že pri pohľade na mladých ľudí v sále vidí, že je to už akoby aj príprava na 250. výročie...

Na konferencii aj z hľadiska dejín Slovenských národných novín, ich jazyka a procesu povolaovania uhorskými úradmi mimoriadne zaujal Ľubomír Kralčák (FF UKF Nitra) okrem iného aj poukazaním na vplyv slovenskej verejnosti, osobitne v Turci, na to, ako by SNN mali vyzerať. Podobne Ladislav Čúzy (FF UK Bratislava) citoval texty Ľ. Štúra zo Slovenských národných novín o postavení národa. Konštatoval, že hodnotovo bol Štúr nielen európsky, ale celkový európsky vývoj predstihol o desaťročia. Prítomní sa podrobne oboznámili s procesom prečo a ako sa uzakónil spisovný slovenský jazyk, najmä s tým, že to bola nevyhnutnosť, ktorú si vtedajšia slovenská skutočnosť doslova vynútila. Táto časť analýzy Ľubomíra Kralčáka (FF UKF Nitra) práve preto, že sa

málo spomína a v laickej verejnosti, osobitne v českej, ešte dnes rezonuje, je mimoriadne cenná. Dokumentuje, že zotrvaním vo vtedajšej češtine, v jazyku Kralickej Biblie, by značná časť slovenského obyvateľstva zostala takrečeno uzavretá v kostoloch. Kým mimo kostola sa už hovorilo úplne inak – po slovensky, a tejto reči bolo treba dať jednotiaci rámeč. Noviny SNN a Orol tatranský, ako aj politická aktivita štúrovcov si vyžadovali nový komunikačný jazyk.

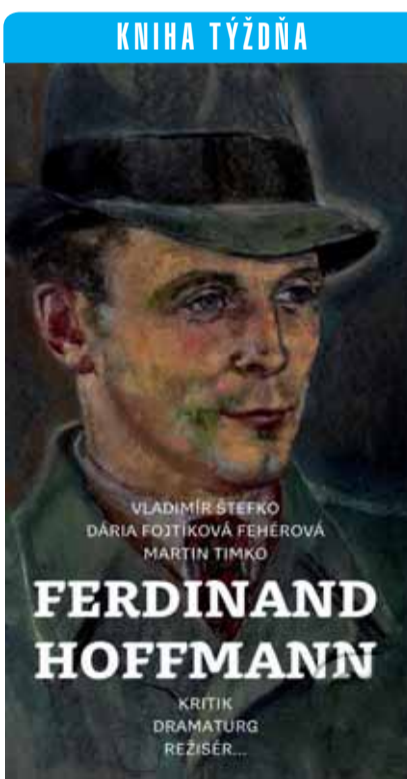
■ CELOSTNÝ POHĽAD

Konferencia sa venovala celistvému dielu Ľ. Štúra, ako konštatoval Svetozár Krno (FF UKF Nitra). Štúr dal zmysel našim dejinám, zjednotil nás v moderných dejinách, čo kontrastuje s dnešnou silne dezintegrovanou slovenskou inteligenciou.

Marcela Gbúrová (FF UPJŠ Košice) okrem iného zdôraznila, že cez jazyk Štúr presadzoval ideu rovnoprávnosti jednotlivých národov v uhorskom, politicky silnom štáte, a tým ďaleko predbehol svoju dobu – až po prvej svetovej vojne sa sformulovalo právo národov na sebaurčenie. Čenný rozbor rôznych stránok Štúrových aktivít i života výstižne predniesol Milan Čáky (UMC Trnava): „Štúr si mohol zariadiť život inak, a oveľa pohodlnejšie, ale rozhodol sa dať svoj život do služieb národa, lebo si uvedomil, že ak národ nebude mať vlastný jazyk, vlastné národné myslenie a národného ducha, tak neprežije. Stal sa lídrom vďaka svojej pracovitosti a náskoku v myslení.“

Neprávom opomínaný divadelník

Kolektív: Ferdinand Hoffmann – kritik, dramaturg, režisér..., Divadelný ústav, 2015

Keď v roku 1998 previezli z Buenos Aires telesné pozostatky Ferdinanda Hoffmanna na Národný cintorín, symbolicky sa zavŕšila cesta tohto významného slovenského dramaturga, herca, režiséra a v neposlednom rade i divadelného organizátora, a to práve tam, kde sa kedysi začala – v Martine.

Aj keď sa F. Hoffmann narodil v Žiline (1908), jeho profesionálna dráha sa začala odvíjať v centre Turca v roku 1932, kde po zanechaní štúdia architektúry na ČVUT v Prahe začal pracovať v Ústredí slovenských ochotníckych divadiel (ÚSOD) a aktívne spolupracovať aj so Slovenským spevokolom ako herec a režisér. Podpísal sa pod viaceré úspešné inscenácie, čo prispelo aj k jeho kariéremu postupu. Prevažal redakciu časopisu Naše divadlo, kde ako kritik aj aktívne prispieval, a poveril ho aj riadením Východoslovenského národného divadla v Košiciach (1938). Po obsadení Košíc horthovským vojskom v roku 1939 sa uchýlil do Bratislavy, kde v SND ako skúsený divadelník prijal post dramaturga a režiséra činohry. Počas trojročného pôsobenia vystaval repertoár súboru ako pôsobivý celok s prirodzenými vrcholmi vo významných dielach slovenskej a svetovej klasiky. Keď však cenzúra zasiahla proti jeho naštudovaniu hry Barča-Ivana Masný hrniec (1940) a Rázusovej Jánošika (1941), z divadla odišiel – paradoxne za vedúceho oddelenia kultúry Úradu propagandy. S blížiacim sa frontom v roku 1945 sa rozhodol cez Taliansko emigrovať do Argentíny, kde žil ako technik a k divadlu sa dostával len sporadicky pri krajanských ochotníckych predstaveniach. Keď v roku 1966 v Buenos Aires zomrel, na Slovensku o tom nezaznela jediná oficiálna zmienka...

Ferdinand Hoffmann sa teraz na Slovensko vracia v monografii, kde túto osobnosť približujú autori Vladimír Štefko, Martin Timko a Dária Fojtiková-Fehérová. Vyše päťstostranová publikácia mapuje zákutia súkromného a profesionálneho života v minulosti neprávom opomínaného tvorcu, ktorý sa výraznou mierou podieľal na formovaní slovenskej divadelnej dramaturgie a réžie. Hold, ktorý sa mu aj takto dostáva, podčiarklo dôstojné uvedenie knihy na scéne bratislavského Štúdia 12, na ktorom sa zúčastnila aj divadelníčková dcéra Irene Hoffmann z Nemecka.

(red)

MEDAILÓN

Svetozár Hikkel sa síce narodil v kráľovskom mestečku v Slovenskej Ľupči, ale život a povinnosti ho priviedli do mesta Šale. Popri lekárskej praxi vložil celý svoj život do činnosti Miestneho odboru Matice slovenskej. Svoje osobné danosti rozvinul do jedinečnej osobnosti manažéra, organizátora, dobrého rozprávača, spoločenského človeka. Skrátka, rozdáva sa pre všetkých ľudí.

Rozdávač kyslíka národnosti

Nikto nemôže prehliadnuť činnosť MO MS v Šali. Najmä vďaka S. Hikkelovi sa navyše do povedomia ľudí zapíše súťaž žiakov v prednese slovenských povestí Šalijsky Maľko, ktorá sa koná každoročne a udržiava sa v slovenskom povedomí od roku 1991. Jeho pôsobenie na matičnom poli je jedinečné. Upečený bochník chleba s vyobrazením slovenského štátneho znaku niesol všade tam, kde sa dialo niečo slovensky významné. Bol pri rozhodujúcich historických, štátoprávnych podujatiach Slovákov, pri prijímaní Deklarácie o zvrchovanosti SR, pri podpise zákona o Ústave SR, pri vyhlásení nezávislosti Slovenskej republiky, ale aj na každom víťaznom poslanstve zo stredu Európy k Kremnickým Bani, či pri sadení lipy ústavy v Šali. Nechýbal nikdy tam, kde potrebovali povzbudiť a nadychať sa nového kyslíka národnej hrdosti.

Svetozár Hikkel je osobnosť, ktorá je natrvalo zaznamenaná do dejín Šale, do dejín Matice slovenskej, aj do moderných dejín Slovenskej republiky. Je veľa príkladov, keď si Matica adoptuje človeka, ale takých, keď si konkrétny človek adoptuje Maticu, býva skutočne málo. Jeho energia, zanietanie pre matičnú činnosť dávno prekročili hranice mesta Šale a jeho činy pozná celé Slovensko. Vyznamenanie prezidenta Slovenskej republiky je pre každého najvyšším uznaním práce a Svetozár Hikkel je jeho držiteľom.

Jedinečný nezištný vlastenec, matičiar je náš jubilant, ktorý 19. septembra 2015 oslávil svoje sedemdesiatiny. Do ďalších rokov mu prajeme veľa zdravia, sily, radosti a šťastia vo vŕsoožnej práci.

(red)

HUMORESKA

Podľa výsledkov dlhoročného vedeckého výskumu som zistil, že najlepšie spoznáte ekonomickú, sociálnu aj politickú situáciu danej krajiny v krčme. Myslím tým skutočnú echť krčmu, a nie nejaký predažený bar, ktorý každý mesiac mení meno aj majiteľa. Raz je to Casablanca, inokedy Royal a vzápätí Hong Kong Pub. To my v našej rodnej krčme s tradičným názvom Drevák sme už minule oslovili Slovenskú akadémiu vied nech si u nás urobí detašované pracovisko a môže rôzne politické a ekonomické ústavy zrušiť. Poniektorí akademici by aj súhlasili, ale, bohu-

žiať, krčma kapacitne nestačí. Viac ako tridsať štangastov do nej nevlieže a aj tí potom pijú väčšinou na „stojáka“ a konzumuje sa aj na WC. Naša vedecko-alko-

štangastov pripomenul, že dnes je hitom ekológia, úspora energií a podobné huncúťstvo. Hneď nám aj na kúsok papiera spočítal, koľko by sme mohli dostať

tane vybudovania vežíčky. Tam by mohla byť rozhládňa pre návštevníkov Bratislavy s priamym výhľadom na Tesco, prípadne do záhrady maďarského gymná-

ani nevraviac... Mimochodom, nenadarmo som vravel, že pravá krčma presne odráža stav v spoločnosti, ba aj v celej európskej rodinke. Minule zavítal akýsi neznámy pán a slušne sa spýtal, či si môže prisadnúť k stolu pre štangastov. Reku, chlapi, prijmete pri stole utečenca? Hneď sme spozorneli a Janko zvaný Nenene mu povedal: „Spokojne si prisadnite. Konečne vidím utečenca. A pred čím utekáte?“ Dotyčný sa posadil, s vďakou prijal objednané pivo a pošepol: „Utekám pred svokrou. Už je tretí deň na návšteve...“ A potom že klasická slovenská krčma je odtrhnutá od dejinných udalostí, ktoré hýbu celou Európou.

Marek DANKO

Krčmológia bude určite onedlho veda budúcnosti

holická ustanovenie totiž sídli v drevenej stavbe, v akej (a to mi pamätníci potvrdia) boli pred slávnym novembrom 89 predajne zeleniny, ľudovo zvané Zelovoc. Kuchár Dušan, prezývaný pre svoje kulinárske umenie aj Chemik, navrhol, aby sme poslali žiadosť na UNESCO, aby našu krčmu zaradili do hmotného kultúrneho dedičstva, ale ktorísi zo

od Európskej únie a našich mocipánov na zateplenie nášho Dreváka, kde v zime ide hosťom od úst statočná para, ako keby sme sedeli niekde v Grónsku na ľadovci. Z výslednej sumy sa nám zakrútila hlava, pričom väčšine sa hlava točí až pred värečnou. Bolo by to dosť financií na celkové obloženie drevenej budy polmetrovým múrom, vrá-

zia. Ak by neprešla rozhládňa, tak by sme vežíčku ako minaret ponúkli moslimskej obci s tým, že by muezin zvolával pravoverných na modlitby trojjazyčne. Arabsky, slovensky a maďarsky, nech v Bruseli závidia, akí sme multi-kulti. Bol by čert v tom, aby o nás nepísal aj Týždeň Štefana Hribo, o denníkoch, ktoré sa hrdia označením mienkotvorné,

Tri úseky plodnej púte veľkého novinára Romana KALISKÉHO

Najvyšší bod cesty ležal nad Kremnicou

Ján ČO MAJ – Foto: archív

Za deväť búrlivých desaťročí bolo úsekov, aj dramatických, veľa: poslucháč chémie SVŠT ide do povstania, novinár, ktorý bráni zvyšky demokracie v pofebruárovj tlači, kniha Obžalovaný, vstaňte! dvihla latku našej žurnalistiky, jeho publicistika v Kultúrnom živote, čo na poldruha desaťročia označila úroveň legendárneho periodika šesťdesiatych rokov, vypovedanec vo svojej vlasti do novembra 1989, chvíľu riaditeľ Slovenskej televízie – abdikuje zhnusený politickými tlakmi, rozvážny tribún slovenskej štátnosti, obnoviteľ Slovenských národných novín, aj prvý kritik hospodárenia v Matici slovenskej, zástupca šéfredaktora REPUBLIKY, sklamaný politikou odchádza, autor knihy Na poslednom úseku – na poslednom úseku života a tvorby...

Netrúfam si obsiahnuť Romanov život, na to je málo času od neočakávaného odchodu, a Štúrove noviny, ktoré jeho zásluhou zasa vychádzajú, malý priestor. Skúsim spomenúť aspoň tri úseky z množstva, ktoré mu život nahrál, alebo si – človek nepokojný – projektoval sám. Nebude to uhladená spomienka. Píšem ju niekoľko hodín po smutnej správe. Nesústredene. Pred očami mám častejšie jeho úsmev ako písmenká na klávesnici. Strávil sme veľa hodín, dní i rokov v jednej pracovni, stôl oproti stolu, a v nejednom kúte, slovo proti slovu, najmä však v zhode, aká medzi mužmi málokedy býva.

■ PRVOLEZCI

Chodieval do kaviarne Krym, pár krokov od redakcie Kultúrneho života – a keďže to bolo len krížom cez Šafárikovo námestie, kde bola redakcia Smeny, chodili sme tam aj my mladíci z tých novín. Zďaleka sme poznali vysokú rovnú postavu s mierne naklonenou hlavou, akoby plnou ľarchami spoločnosti – a keď si k nám prisadol na kus reči, bolo to pre nás najväčšou ctou. Nemozol som tušit, že o pár desaťročí budem môcť zblízka obdivovať jeho rozhladenosť a kaligrafický rukopis, ktorým opravoval články do tlače alebo dopisoval slovo-dve, na ktoré autor v náhlivosti zabudol. Pokorný sluha slova. Štedrý majiteľ myšlienok.

Vtedy, pred takmer šesťdesia-

timi rokmi, keď sme sa pokúšali vniknúť do komnát reportáže, a azda aj literatúry, prišlo nám šťastie. Dvaja muži nám nasadili latku. A kto z nás chcel, mohol počuť aj ich nevypovedaný odkaz: Latka sa nepodlieza! Ladislav Mňačko a Roman Kaliský. Prvý z nich prešplhal na vtedy o čosi menej nebezpečnú strminu literatúry, ale tam sa nezaprel: bol prvolezcom na nejednom riskantnom výšvihu. Roman zostal verný novinárskému literatúrnemu faktú. Nikto mu však už nevezme, že bol prvolezcom. A že tie dve knihy – Mňačkova Kde sa končia prašné cesty a Kaliského Obžalovaný, vstaňte! – určili mieru pre slovenskú beletristickú publicistiku, a vlastne aj pre literatúru faktú. Možno si niekto povie, čas letí, čas priniesol veľa iných mien, diel, úspechov. Istotne. Ale prvolezci zostávajú prvolezcami.

■ PROMÓCIE

Okupácia a nečas, ktorý po nej prišiel, znamenal zákaz Kultúrneho života a znemožnenie jeho tvorcov. Roman si nevedel nájsť prácu. Zostalo len miesto robotníka v chemických závodoch. Vyrábali tam metathion a také podobné postrekové svinstvá. Dostal z toho prudký zápal spojiviek – lekár mu prácu zakázal. Inú preňho nemali, musel odísť. Pomohli architekti, ako nejednému z nás: riaditeľ Zdravoprojektu Ing. arch. Duhliarich ho vzal za dokumentaristu. Doma rodina, tri

dievky, plat maličky, po roku-dvoch hľadal chlap lepšie platenú prácu. Raz išiel po Radlinského ulici a tam kamarát, vyhodený zo Smeny, Oto Fülöp tesnil okná. Slovo dalo slovo. Oto vravel, že im celkom dobre sype. Nech ide k nim. Prehovoril ho. O tesnenie okien bol nečakaný záujem. Ceny tepla stúpali a staré okennice tesnili čoraz menej, na panelákok už vôbec nie. Tesnili sa okná kasárni, internátov, úradov, hotelov, celé sídliská... Kým režim nezatrhol podobné pridružené výroby: roľnícke družstvá sa majú starať o to, aby národ mal čo jesť, a nie naháňať kšefty všelijakými výrobami! – hlásala strana. A naši novinári zas prišli o chliebik.

Vynaliezavý Oto zavelil: ideme k murárom. Aj tým sype! Roman váhal, ale... rodina, tri dievky... Nastúpili do Pamiatkостavu. Sypalo. Viac však na fuškách ako v robote. Na fušky ich však starí majstri nebrali. Boli z vidieka, väčšina z južných dedín, tam v sobotu a nedeľu stavali celé uličky rodinných domov, na pomocné práce si brali ľudí z okolia, načo by vláčili z Bratislavy akýchsi dvoch vyhodenených novinárov! Ak sa teda chceli tí dvaja v remese uchytiť, museli sa vyučiť.

Pamiatkостav nemal učilište, tak im vybavil učenie v Pozemných stavbách v Žiline. Nemali tam prísne reguly. Kto mal tri roky praxe v stavebníctve – a naši chlapi to aj s tesnením okien akurát dosiahli – mohol si učiť spreviť za pol

Roman KALISKÝ nepoužíval silné, ale správne slová, keď ich bolo treba vysloviť.

roka. Dva razy do mesiaca chodili do Žiliny na teoretické predmety, len nemurovali. Opravovali letný kaštieľ Márie Terézie v Holíčoch, samá plentáž, oprava hradieb nad priekopou – len nemurovali. Vedeli, čo je behúň, pätnásťcentimetrová rovná stena, čo je väzák, aj polkrižová väzba, pilier tridsať na tridsať, ako sa viaže stĺp štyridsaťpäť na šesťdesiat – len nemurovali. Až ktosi z nich prišiel na myšlienku: narezali z dosák drobné kúsky, presné zmenšeniny tehál – a všetky spôsoby cvičili po večeroch na stole, v teple, bez námahy.

Urobili skúšky. Potom si prišli prevziať vysvedčenia – v oblekoch, ako sa patrilo. V kultúrnom dome Stavbár v Žiline to vyzeralo ako na promóciu, plno ľudí, kytyce, fotografie... Keď naši chlapi vchádzali do budovy, usporiadatelia ich ťahali do miestnosti, kde popíjali rodíčia... Kto mohol tušit, že tí dvaja práve končia učňovku a o chvíľu ich budú „promovať“? Oto mal štyridsaťpäť rokov, Roman o desať viac.

■ BOD ZLOMU

V rozhodujúcich chvíľach budúcnosti národa, po novembri 1989, usilovali o slovenskú štátnosť len Matica slovenská, Slovenská národná strana a niekoľko výrazných slovenských osob-

ností. HZDS bolo vtedy za konfederáciu. Dokonca už aj česká vláda takto uvažovala, jej premiér hovoril o dvojdomku s jednou strechou.

Iniciátori slovenskej samostatnosti zvolali v decembri 1991 stretnutie v symbolickom „strede Európy“ nad historickou Kremnicou. Profesor Matúš Kučera, jeden z účastníkov a rečníkov tohto historického stretnutia, mi ho nedávno pripomenul. Spomenul veľa skvelých vystúpení, ale nezabudnuteľným preňho zostal Roman Kaliský. On rozhodol o tóne stretnutia. On sa zapísal do pamäti. Keď mi to opisoval, mal som Romana pred očami. Nikdy neplieskal heslami, nikdy nepoužíval silné slová, nebol táborový rečník. Jeho prejav, ako si ho prof. Kučera pamätá – a bude si ho pamätáť navždy, bol pokojný, ale rozhodný. Mal argumenty, presvedčivosť a silu. Zázitok. Ak stretnutie potom určilo nasledujúci vývoj, bolo historickým okamihom.

...

Romanov blízký priateľ Imrich Kružíak musí byť v tejto chvíli nielen smutný, ale aj nahneváný. Akoby som počul toho stojedenného Detrovca: Roman, veď to sa nerobí, takto sa predbiehať! Mal si len pekne čakať v rade!...

Odvážny človek a nezabudnuteľný reportér

■ MAREK MAĎARIČ, minister kultúry SR

Odišla od nás popredná osobnosť slovenského novinárstva, odvážny a nezabudnuteľný reportér, účastník Slovenského národného povstania i zápasov za rovnoprávne postavenie slovenského národa v spoločnom štáte a za jeho novú štátnoprávnu podobu po novembri 1989. Svoju ľudskú i názorovú nepoddajnosť prejavil nielen počas povstaleckých bojov, ale rovnako ako novinár najskôr v denníkoch Práca a Ľud, od roku 1956 ako redaktor týždenníka Kultúrny život. Tu sa od začiatku zaradil medzi jeho výrazné novinárske a literárne osobnosti a čoskoro sa predstavil ako odvážny reportér, autor objavných tém a príbehov ľudí, ktoré potom začali vychádzať aj v knižnej podobe. Prvou bola v roku 1961 Dlhá cesta, druhou v roku 1963 ďalší súbor reportáží Obžalovaný, vstaňte!. Priblížil v nej príbehy

zo súdnych siení, osudy ľudí, ktorí sa stali obeťami politicky motivovaných, vykonštruovaných súdnych procesov v päťdesiatych rokoch uplynulého storočia. Za jednoznačnú podporu zápasu o demokratickejšiu tvár česko-slovenskej spoločnosti a nové právne usporiadanie štátu v obrodnom roku 1968 sa stal po augustovej okupácii a nástupe normalizačného režimu jednou z početných obetí politicky motivovaných represí. Ich súčasťou bol zánik Kultúrneho života, krátke pôsobenie v Slovenskej televízií a nasledujúci dvadsaťročný absolútny zákaz publikovania. Až do leta 1989 pracoval ako robotník. Napriek vytrvalému sledovaniu Štátnou bezpečnosťou mnohokrát prejavil svoju občiansku odvahu. Koncom augusta 1989 po zatknutí piatich slovenských disidentov sa pridal k malej skupine odvážnych intelektuálov, ktorí sa postavili na ich obranu. Po novembri 1989 sa podieľal na vzniku novej novinárskej organizácie – Slovenského syndikátu novinárov, a viac rokov v nej pôsobil ako všeobecne rešpektovaná, uznávaná a mladou generáciou i obdivovaná novinárska osobnosť. V roku 1990 krátko pôsobil vo funkcii riaditeľa Slovenskej televízie, ale od augusta 1990 sa opäť začal naplno venovať novinárskej a publicistickej tvorbe. Zapojil sa do zložitého ponovembrového zápasu o budúce

štátnoprávne usporiadanie česko-slovenského štátu nielen ako angažovaný publicista, ale rovnako i ako signatár občianskych výziev za zvrchovanosť Slovenskej republiky a neskôr za uskutočnenie potrebných krokov k vzniku nášho samostatného demokratického štátu. Vo svojich spomienkových článkoch a úvahách sa vracal k Slovenskému národnému povstaniu, ktoré považoval za jeden

ANKETA

z najväčších a nespochybniteľných činov našich novodobých dejín. V roku 1997 vyšiel rozsiahly výber z jeho novinárskej a reportérskiej tvorby v knihe Na poslednom úseku. Stala sa potvrdením jeho novinárskeho majstrovstva a trvalým zdrojom inšpirácie pre všetkých, ktorí chcú pokračovať v tradícii kvalitnej a občiansky angažovanej slovenskej žurnalistiky. A hoci jeho posledný životný úsek patrili už len jeho rodine, zostával Roman Kaliský stále v pamäti novinárskej i širšej kultúrnej verejnosti. I naďalej budeme na neho spomínať s prejavmi úcty a vďaky.

Češť jeho pamiatke!

■ PETER ŠTRELINGER, redakčný spolupracovník

Popri všetkých tých vážnych, múdrych slovách, čo sa budú hovoriť v súvislosti s Romanovým odchodom, rád

by som vyzdvihol jeho ľudský rozmer. Obdivoval som jeho krásny vzťah k rodine, k dcéram, k manželke, k bratom... Od jedného z nich dostal napríklad k sedemdesiatke krásnu vybíjanú fujaru. Priniesol ju do redakcie, aby som mu ukázal, ako sa na nej fúka. Aj to skúsil, ale potom rezignoval: „Bude visieť na stene, nebudem ju kaziť svojim nešetným zaobchádzaním...!“ Potom sa na mňa pozrel zбоку a vraví: „Keď zomriem, zahráš mi na nej pri rozlúčke!“ Často sme spolu sedávali v Kláštornej vinárni na Františkánskej pod redakciou. A keď chýbali peniaze a chystali sme sa domov, Roman sa pousmial a z peňaženky z malej priehradky vybral na drobné štvorčeka poskladanú tisickorunáčku. „To nosím pre kritické prípady!“ podotkol. „A ešte mám takto uložených aj sto dolárov... Keby ma náhodou uniesli do Ameriky.“ Nerád sa lúčil so spoločnosťou, on bol vynikajúci diskutér. A najlepšie sa mu debatovalo pri jeho obľúbenom koňaku „KBS“ (Karpatské brandy špeciál). Potom v noci sme ho odprevádzali do jeho

bytu na Šancovej. Po parčiku sme sa museli aj hodinu predchádzať, kým ten koňak z neho nevyprchal. „Olinka nesmie nič vedieť!“ vysvetľoval. „A keď sa bude príliš pypytovať, v nedeľu po obedu zvolám tlačovku!“

■ MARIÁN TKÁČ, predseda Matice slovenskej

Odišiel spomedzi živých muž, ktorý sa zaradil svojím životom, slovami, ale najmä skutkami medzi velikánov tohto národa. Odvážnymi krokmi posúval Slovákov k cieľom, ktoré vedel definovať a vedel sa za ne obetovať. To on 11. marca 1991 odvážne burcoval plné bratislavské námestie v mene Matice slovenskej, to on spolukoncipoval vyhlásenie Kongresu slovenskej inteligencie v lete 1992 na Donovaloch, ktoré sa vyslovilo jasne: netreba sa báť, treba sa osamostatniť. Pokračoval v činoch Štúra, Vajanského či Hlinku: najprv služba vlasti a až potom stali nesmrteľným symbolom strhávania pút na začiatku deväťdesiatych rokov 20. storočia. Významným Slovákom sa už tak stáva, že ich sláva pride až po smrti.

Juhoslovenské Štúrovo nemá ani len štúrovskú tabuľu Štátne oslavy vybavuje na našom juhu Matica

Dušan D. KERNÝ – Foto: archív MO MS Štúrovo

Aj keď pripomenutie si dvojtého výročia narodenia Ľudovíta Štúra je nielen celonárodným, ale najmä celoštátnym podujatím, sprevádzaným mimoriadnou rôznorodosťou osláv za účasti najvyšších ústavných činiteľov, bez Matice slovenskej by bolo úplnou výnimkou mesto, ktoré nesie jeho meno – Štúrovo.

Toto mesto nemá nijaké ústredné podujatie okrem tých, ktoré organizujú miestni matičiari. A nemá ani nijakú spomienku na muža, po ktorom je pomenované. Niet výraznejšej zmienky ani v mestských úradoch či mestskom múzeu, niet tam odpovede na otázku, prečo sa toto mesto tak premenovalo. Vďaka celoštátnym podujatiam k výročiu Ľ. Štúra sa teraz ujala iniciatíva matičiarov, a preto pripravujú pamätník – aj to nie v štúrovej mestskej pešej zóne, ale na promenáde pri Dunaji, kde pôdu spravuje štátna organizácia podliehajúca vláde Slovenskej republiky. Symbolický kameň – andezit – priviezli z Pilišských hôr, teda z miest historického slovenského osídlenia, prisťahovalectva v dnešnom Maďarsku.

■ KAMEŇ, NIE STAVBA

Symbolický kameň nie je stavba a nepotrebuje teda osobitné povolenie, najmä keď nie je na mestskej pôde či pozemku. A nemožno poprieť, že Štúr a štúrovci mali väzbu na Dunaj, na riekú Dunaj, ide o symbolické spojiť, a nie o to, či tam bol, alebo nebol muž, podľa ktorého vláda Slovenskej republiky vyhlásila Rok Ľudovíta Štúra. Vzhľadom na známe okolnosti to treba osobitne zdôrazniť.

Matica slovenská pravidelne usporadúva Dni Ľudovíta Štúra, podujatia trvajú dva týždne, v tomto roku dostala od mesta podporu štyristo eur, mnoho podujatí hradi

z vlastných či zo sponzorských zdrojov. Medzi takými bola účasť na celoštátnych štúrovských oslavách v Uhrovci či zájazd žiakov. Pravidelne už sedem-osem rokov usporadúvajú v rámci štúrovských dní žiacke súťaže, tento rok to bola Slovenčina hravo, Slovenské naj, a samozrejme 200 rokov Ľ. Štúra. Na súťaži sa zúčastnili nielen žiaci štúrovských škôl, ale aj zo Svodína a z Gbeliec.

■ NAPLNIL KINOSÁLU

Medzi jeden z vrcholov podujatia má patriť premietanie filmu RTVS o Ľ. Štúrovi v novom poňaní kombinácie hraného a animovaného filmu – štúrovskí matičiari chceli byť prví, pôvodne chceli, aby sa premiéra filmu konala v Štúrove, nakoniec sa museli uspokojiť s účasťou na predpremiere v Bratislave. Možno RTVS v rámci celoštátnych osláv prepasla príležitosť. Matičiari však veria, že premietanie v tunajšom kine bude práve také úspešné ako beseda o význame Štúra a štúrovcov s matičiarom Stanislavom Bajaničom, na ktorej sa zúčastnilo stodesať ľudí!

Množstvo aktivít v rámci pravidelných Dní Ľudovíta Štúra je mimoriadne významné nielen z hľadiska národnej, ale aj štátnej politiky v citlivom prostredí mesta, kde sa v roku 1991 konalo referendum o jeho premenovaní na Párkány. Odmietnutie názvu Štúrovo vtedy získalo väčšinu, dnes v tomto významnom roku sa však táma považuje za veľmi

citlivú a politicky nevhodnú, aj keď sa viacerí netaja, že pomenovanie v roku 1948 bolo nanútené. Iná vec však je, keď primátor mesta Eugen Szabó ešte stále aj v roku 2015 oslovuje občanov mesta len ako: Vážení Párkányi!

Stalo sa tak v oficiálnom dementi správy TASR. Agentúra TASR uviedla, že postavenie sochy Ľ. Štúra podporuje aj primátor mesta – aj keď v skutočnosti ide len o zámer v budúcnosti postaviť bustu, a nie sochu. V dementi adresovanom pre obyvateľov s oslovením Tisztelt Párkányiak! primátor zdôraznil, že mesto na sochu finančne neprispelo a ani zastupiteľský zbor nesúhlasil s týmto zámerom. Primátor vyhlásil pre Tisztelt Párkányiak, že „ako primátor všetkých občanov mesta môžem konať prirodzene len v medziach daných zákonom, čo nie vždy odzrkadľuje moje osobné názory“. Význam tejto vety iste netreba prekladať do slovenčiny, je dobre pochopiteľná aj v maďarčine. Výsledok sme mohli sledovať.

■ MATICA A JUH

Po tolkých desaťročiach názov Štúrovo v druhej väčšine nespochybnujú najmä žiaci slovenských škôl a gymnaziálnych tried. Iná situácia je u študentov a žiakov škôl či tried s maďarským vyučovacím jazykom. V tejto citlivej, ako v Štúrove vravia háklivej otázke je význam podujatia a aktivít Matice slovenskej, matičiarov a matičiarok v Štúrove a v susedných obciach a v tamojších školách

Matičiarke z Štúrova pri slávnostnom akte, ktorý miestni šovinisti hrubo znevažili.

nezastupiteľná. Práve preto, že počas dvojtého výročia Ľudovíta Štúra sa pozornosť médií a verejnosti prakticky sústreďuje len na ústredné podujatia, treba vyzdvihnúť a pripomenúť prácu Matice slovenskej a matičiarov v takých oblastiach, ako je Štúrovo.

Vytrvalé úsilie pripomínať Štúra každoročne, ako sa to vďaka matičiarom deje v Štúrove, je mimoriadne záslužné tak z hľadiska národného, ako aj štátneho. Ako vidno na príklade, Štúrova tamojšia Matica slovenská je jedinou, ale nie osamotenou hybnou pákou štúrovských osláv. Treba vysloviť hold matičiarom, ktorí nekonfrontačne dlhé roky robia vytrvalú prácu pri rozličných podujatiach medzi školskou mládežou a považovali za prirodzené neostať bokom ani v tomto roku národných a štátnych osláv Ľ. Štúra.

Penzión nad Bankou v Košiciach radi navštevujú zabrančení Slováci

Oddych v srdci metropoly

Penzión nad Bankou sa nachádza v srdci historického jadra Košíc

na Kováčskej ulici 63. Mnohí návštevníci, ktorí prichádzajú do metropoly východu, sa pýtajú, prečo ten názov. V minulosti v jeho blízkosti sídlila Ľudová banka, a to mu prepožičalo pomenovanie. Majiteľom je veľký národovec, inžinier Jozef Vaško, ktorý v tomto ubytovacom zariadení prichýlil už mnohé delegácie zahraničných Slovákov zo západnej Európy, z Ameriky, Kanady, ale aj Austrálie. Penzión navštívil v roku 1997 aj predseda

NR SR a bývalý prezident SR JUDr. Ivan Gašparovič so sprievodom, keď sa v Košiciach zúčastnil na slávnostnej inauguračii rektora Vojenskej leteckej akadémie v Košiciach. A v slávnostnej knihe návštev by sme takto mohli ešte dlho listovať... Vráťme sa však k súčasnosti. Penzión ponúka hosťom primeraný komfort a skvelú kuchyňu, kde sa varia výborné slovenské jedlá a pre náročných gurmánov aj špeciality z diviny. Návštevníci oce-

ňujú aj jeho výhodnú polohu, veď k Dómu sv. Alžbety alebo k Štátnemu divadlu s hrádzajúcou fontánou netrvá cesta pešo ani päť minút. K areálu penziónu patrí veľké parkovisko. Nároční hostia majú k dispozícii saunu a krytý bazén a môžu využívať aj nadštandardné služby ako jazdu na koňoch a celkom ojedinelú ponuku, ktorou je let nad Košicami a okolím na lietadle, ktoré vlastní majiteľ zariadenia. Penzión nad Bankou sa už teraz teší na všetkých, ktorí opäť zavítajú do tohto prítulného ubytovacieho a stravovacieho zariadenia v samom srdci majestátnych Košíc.

R - (va)

Výstavy v Dome Matice slovenskej v Liptovskom Mikuláši

Pre milovníkov kumštu i dejín

Peter VRLÍK – Foto: archív autorov

V Dome Matice slovenskej v Liptovskom Mikuláši sa sústavne venujú tvorbe amatérskych umelcov. Vo veľkej sále sú umiestnené panely, na ktorých vystavujú pravidelne svoje práce mladí, ale aj starší amatérski fotografi. Začiatkom októbra sa tu skončila výstava fotografií mladej autorky Evy Žiaranovej. Vzápätí inštalovali výstavu Ing. Vladimíra Kročana s názvom V záhradách.

Vladimír Kročan tentoraz vystavuje kvety a hmyz. Motívy či „modely“ ho zaujali vo voľnej prírode – našiel ich pre svoj objektív vo vlastnej záhrade, ale aj v iných záhradách. Sám o tom napísal: „Kvety sa nachádzajú všade okolo nás. Rastú voľne v prírode, sadíme ich do svojich záhrad. Rozmanitost' tvarov, farieb, vôní, veľkosti je očarujúca. Nie som botanik a nepoznám väčšinu názvov kvetín, ktoré som odfotil. Nechal som sa viesť len krásou a pocitom. Verím, že časť tých krásnych pocitov preniesiem prostředníctvom fotografií aj na vás.“

■ K VÝROČIU SNN

Vo výstavnej sieni liptovskomikulašského Domu MS jeho pracov-

Fotoexponát Vladimíra KROČANA.

nici nainštalovali inú, tentoraz tematickú výstavu. Otvorenie výstavy sa uskutočnilo 7. októbra 2015 a expozičia pripomína 170. výročie vydania Štúrových Slovenských národných novin.

Riaditeľ Peter Vrlík o nej informoval: „Rozhodli sme sa tiež pripomenúť si toto významné jubileum a pripraviť k nemu takéto prezentačné podujatie. Z dostupných materiálov sa tak zrodila výstava, ktorá mapuje vývin tohto periodika až po súčasnosť. Inštalácia je rozdelená týchto tematických celkov: Redakcia Slovenských národných novin (SNN), Liptovskí prispievatelia SNN, Známi prispievatelia SNN, Stáli pri obnove SNN.

Vo vitrínach môžu návštevníci vidieť kópie pôvodných Štúrových

národných novin, faksimile jeho rukopisov. Výstava je určená najmä študujúcej mládeži, približuje im jeden úsek zo zápasov o budúcnosť slovenského národa. Práve noviny sa stali tribunou slovenských emancipačných snáh v 19. storočí.

Expozícia približuje aj súčasnosť novin a ich terajšiu etapu. Pripomíname, že pri obnove SNN stála taká osobnosť slovenskej žurnalistiky, akou bol nedávno zosnulý Roman Kaliský.“

■ JEDNA Z PRIORÍT

„Výstavná činnosť v Dome MS tvorí jednu z hlavných priorit tohto kultúrneho a národného stánku. Práve v jeho priestoroch dostávajú mladí, ale aj starší amatérski autori príležitosť vystavovať svoje diela. Po nesmelých začiatkoch prichádzajú sami do týchto pre kultúru pohostinných priestorov, aby zistili možnosti a získali priestor na prezentáciu svojej tvorby. Je to povzbudzujúce i pre osadenstvo tohto kultúrneho stánku, veď práve Matica slovenská by mala podporovať aj neprofesionálnu kultúru, ktorá je tiež dôležitou súčasťou nášho národného dedičstva,“ skonštatoval Marek Nemeč, poverený riaditeľ Domu MS.

MATIČNÝ SPRAVODAJ

Pútavá prezentácia

V rámci dobrej spolupráce medzi Klubom dôchodcov v Rožňave a tamojším Domom Matice slovenskej vedenie organizácie pre seniorov oslovilo matičiarov, aby počas Mesiaca účty k starším do ich voľného času zakomponovali aktuálnu prezentáciu Štúrovci na Gemi, ktorú v tomto regióne už viackrát uviedli Mgr. Jozef Jakubovský a zamestnanec D MS Bc. Matej Lada. Téma Štúrovci na Gemi je zaujímavá sama o sebe a starším Gemerčanom bola blízka. Aj preto na záver zazneli úprimné poďakovania i ubezpečenie o odhodlaní upevňovať vzájomnú spoluprácu aj v budúcnosti.

(zh)

Exkurzia matičiarov

Miestny odbor Matice slovenskej v Žiline spolu so žilinskými ochrancami prírody a krajiny zorganizovali koncom septembra exkurziu vychádzku do Mojštína a Pružiny. Jej účastníci sa na nej chceli oboznámiť nielen s najkrajšími a historickými pamiatkami týchto obcí a s prírodnými krásami Strážovských vrchov, ale pri príležitosti 130. výročia úmrtia druhého podpredsedu Matice slovenskej Štefana Závodníka (1813 – 1885) si predsavzali pripomenúť jeho život a zápas za pravdu národa a cirkvi, ktorým sa usiloval povzniesť ľud hospodársky, spoločensky aj kultúrne. Účastníci exkurzie navštívili hrob tohto veľkého národovca a vlastenckého učiteľa v Pružine, kde ako farár a dekan pôsobil tridsaťpäť rokov. Vo svojej farnosti založil prvý spolok miernosti na Slovensku, bol jeden z iniciátorov a podporovateľov Gymnázia v Kláštore pod Znievom, zaslužil sa o rozvoj včelárstva, ovocinárstva, nedefinovaných škôl, remesiel, hospodárskych a finančných spolkov. Zastavili sa aj v Dolnom Lieskove, kde si prezreli vzácny park pri kaštieli s jeho trisťpäťdesiatročnou lipou, pri ktorej v altánku Kálmán Mikszáth (1874 – 1910) napísal román Dáždnik sv. Petra. V obci Mojštín sme navštívili Kostol sv. Cyrila a Metoda, v interiéri ktorého je oltárny obraz Immaculaty od významného slovenského maliara J. B. Klemensa. V budove fary je od toho istého autora aj obraz najzaujímavejšieho rodáka z Mojštína, tzv. „večného vojaka“ Ladislava Gábríša-Škulčetyho, na pamiatku ktorého pred kostolom, ktorý dal postaviť, stojí jeho jazdecká socha.

Zuzana MIŠKOVSKÁ

Školáci Štúrovci

Dvesto rokov uplynulo od narodenia jednej z najvýznamnejších osobností našich národných dejín – Ľudovíta Štúra. Do celonárodných osláv tohto okrúhleho jubilea sa rozhodli zapojiť aj žiaci ZŠ na Bernolákovej ulici vo Vranove nad Topľou, ktorí pod vedením učiteľiek slovenského jazyka pripravili presne v deň výročia, 28. októbra, literárno-dramatické pásmo pod názvom Po stopách Ľudovíta Štúra. Účinkujúci predstavili svojim spolužiakom najdôležitejšie momenty zo života tohto spisovateľa, básnika, historika, učiteľa, politika, jazykovedca a kodifikátora spisovnej slovenčiny. V dramatických očiach i samotný Ľudovít Štúr, jeho prívratenci – štúrovci – v legendárnom výstupe na Devín aj jeho láska Adela Ostrolúcka.

Bibiana DILIKOVÁ

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

*Odchádzajú
nám veľkí
Slováci*

Keď sa Roman Kaliský pred rokmi lúčil s Jerušom Ferkom, použil Hviezdoslavov povzdych, že čoraz viac dobrých Slovákov je v nebi. A že my, ktorí ostávame, budeme mať čo robiť, aby sme stratu nahradili. Odišiel ďalší spomedzi Slovákov, ktorí stáli pri zrode druhej Slovenskej republiky. Len niekoľko dní po kardinálovi Korcovi, inom veľkom človeku a Slovákov. Zdá sa, že smrť spája blízke srdcia. Napokon toho roku uplynulo vo februári sto rokov od smrti Anny Hurbanovej, rodenej Jurkovičovej, a o tridsaťtri dní nato sto rokov od smrti Janka Francisciho.

Pravda, pri zrode nového Slovenska nestačilo len „stát“. Bolo treba bojovať, riskovať, obetovať sa i trpieť. A nečakať veru ani slávu, ani vďaka. Na to boli a sú iní. Ti, ktorí vtedy nestáli medzi veľkými, aby sa už čoskoro predrali dopredu a veľkým dali jasne najavo nezaujem, chlad či dokonca pečať akejsi „druhej kategórie“. Škoda, že prvým ponovembrovým riaditeľom televízie bol Roman Kaliský len tak krátko. Aj prvým podpredsedom Matice bol len dovtedy, kým jasnozrivo neukázal prstom na praktiky, ktoré s Maticou nemali mať nič spoločné. Aspoňže Slovenským národným novinám vdýchol nový život.

Významných Slovákov zavše čaká uznanie až po smrti. Lebo Božie mlyny melú pomaly. Melú však a Pán Boh oceňuje ľudí odvážnych a rozvážnych, ktorí silou svojich myšlienok, svojou múdrosťou, vôľou, rozvahou a odvahou nešetria, ak ide o hodnoty pre všetkých. A Roman Kaliský, podporovaný skvelým rodinným zázemím, slúžil najprv, a predovšetkým vlasti. To on 11. marca 1991 odvážne burcoval plné bratislavské námestie. To on do vyhlásenia Kongresu slovenskej inteligencie v lete 1992 na Donovaloch presadil spojenie o vierolomnom partnerovi, že netreba sa báť, treba sa osamostatniť, aby v odvahe a vernosti pravde zaradil sa medzi našich veľkánov – Štúra, Vajanského, Hlinku. A pre tento národ sa stal symbolom strhávania pút na začiatku deväťdesiatych rokov 20. storočia.

V slovenskom nebi sú hody, ale my, ktorí ostávame tu, strácame odchodom veľkých našich mužov veľmi veľa. Keby sa tak posledná moja veta na rozlúčku dala ukončiť bodkou, keď už nie výkričníkom. Končí sa však otáznikom: Dokážeme vás, naši veľkáni, aspoň napodobniť?

V Čadci pripravili pre študentov konferenciu Ľudovít Štúr v obraze doby Podnety a výzvy k pravému vlastenectvu

Zdroj: TASR, teraz.sk

Predseda Matice slovenskej Marián Tkáč vyjadril presvedčenie, že Rok Ľudovíta Štúra zasial hlbšie korene aj do vedomia mladých ľudí. So životom a dielom Ľudovíta Štúra sa nedávno takmer dvestopäťdesiat študentov z čadčianskych škôl zoznámilo na vzdelávacej konferencii Ľudovít Štúr v obraze doby v Dome kultúry v Čadci. „Súčastou konferencie bola aj výstava Milníky Ľudovíta Štúra z obce Uhrovec, pretože sme ju chceli urobiť atraktívnejšiu aj pre mladšiu generáciu. Dvaja divadelníci stvárňovali Ľudovíta Štúra v dobových kostýmoch a priblížili tvorbu a dielo Štúra zaujímavým spôsobom,“ povedala riaditeľka Kysuckého kultúrneho strediska v Čadci Silvia Petreková.

Predseda Matice slovenskej Marián Tkáč vyjadril presvedčenie, že Rok Ľudovíta Štúra zasial hlbšie korene aj do vedomia mladých ľudí. „Že to bude pokračovať a začne sa naplňovať poslanie, ktoré Slováci majú. Štúr o tom hovoril. A svätý Ján Pavol II. povedal, že Slováci v treťom tisícročí majú niečo vykonať. Majú pomôcť Európe, pomôcť svetu. Myslím si, že ten čas je práve teraz. My sme to začali Rokom Ľudovíta Štúra, budúci rok v Matici slovenskej budeme mať Rok Svetozára Hurbana Vajanského. Rovnako budúci rok bude 170 rokov od vzniku Slovenských pohľadov, najstaršieho európskeho časopisu. A ja to považujem za podnety a výzvy, aby sme už neprestali s prebú-

Predseda M. Tkáč na konferencii.

dzaním vlastenectva,“ zdôraznil predseda Matice slovenskej.

Štúra treba podľa Pavla Pareničku z Fakulty humanit-

ných vied Žilinskej univerzity pri sprostredkovaní mladej generácii v prvom rade zarádiť do kontinuity svetových a národných dejín. „Obdobie od Francúzskej revolúcie v roku 1789 po revolúciu v roku 1848 to bol objektívne vytvorený historický čas pre zmeny v spoločnosti. A môžeme byť radi, že tu bola štúrovská generácia. Pretože nepremeškala túto historickú príležitosť. Po všetkých stránkach včlenila slovenský národ do rodiny tvoriacich sa nových moderných národov Európy. Štúrovci ich vyzbrojili na cestu všetkým a veľmi kvalitne. Od jazyka až po politiku. Cez mnoho oblastí, ktoré prakticky trvajú dodnes,“ dodal Pavol Parenička.

Matičiari v Banskej Bystrici protestujú proti výtržnostiam v Štúrove Je to dielo iredenty, zlovôle a neúcty

Igor KOVAČOVIČ

„S veľkým znepokojením a rozhorčením sme prijali správy o udalostiach, ktoré sa udiali v súvislosti s položením základného kameňa pamätníka Ľudovíta Štúra v stredu 28. októbra 2015 v Štúrove. Veľmi radi by sme tieto nedôstojné útoky pripísali na vrub všeobecnému ‚vandalizmu‘, žiaľ priame okolnosti týchto udalostí takéto priradenie znemožňujú. Pri najlepšej vôli nie je možné prehliadnuť, že tieto činy sú dielom iredenty, ktorá sa opäť raz pokúša narušiť spoložitie Slovákov a maďarskej národnostnej menšiny,“ uvádza sa v stanovisku MO MS v Banskej Bystrici.

„Uráža nás, ak na území Slovenskej republiky je možné takýmto spôsobom dehonestovať osobu jedného z najväčších národných dejateľov slovenského národa. Tieto akty nemajú nič spoločné ani s demokraciou, ani so slobodou prejavu. Podobné prejavy nepochopenia, neúcty a zlovôle otravujú atmosféru v našej spoločnosti. Čo je však najviac zarážajúce, je, že sa objavili náhle – v období búrlivých spoločensko-politických a migračných pohybov v Európe, keď európske národy čelia najväčšej výzve za ostatné desaťročia. A medzi nimi aj nevelké susediace národy slovenský a maďarský,“ citujeme z dokumentu, ktorý sme v týchto dňoch dostali do redakcie SNN.

OTRAVUJÚ ATMOSFÉRU

„Vďaka rozumným postojom vlády SR k migračnej kríze je situácia v Slovenskej republike pokojnejšia ako v mnohých iných krajinách. Niekomu to však pre-

káža a snaží sa vyvolať napätie a nepokoj zvnútra. Spojenie týchto nedôstojných a urážlivých prejavov s blížiacimi sa parlamentnými voľbami je zrejme a je len poľutovaniahodné, že niektoré politické strany sa v honbe za percentami dokážu znížiť až k takýmto nedôstojným činom.

■ APEL POLÍCIÍ

Sme presvedčení, že drvivá väčšina našich spoluobčanov maďarskej národnosti má pozitívny vzťah k Slovenskej republike a považujú ju za svoj domov a svoju vlasť. Je však smutné, že existuje obmedzená skupina prívržencov iredenty, ktorá je schopná kedykoľvek sa pokúsiť zneužiť národnostné cítenie našich spoluobčanov maďarskej národnosti. Aj takýmto potupným spôsobom,“ píše matičiari banskobystrickej miestnej organizácie.

„Normálneho človeka akejkoľvek národnosti totiž nemôže urážať, ak sa v jeho meste odhaľuje pamätník takej výni-

močnej osobnosti európskeho významu, akou bol Ľudovít Štúr. Ak však to niekoho uráža, máme v rámci Európskej únie voľný pohyb osôb. Ak niekto skutočne ‚nemôže vystáť‘ Štúrov pamätník, mal by sa veľmi vážne zamyslieť nad tým, či Slovenská republika je skutočne tá pravá krajina, v ktorej chce žiť. Je neakceptovateľné, aby v meste Štúrove, ktoré nesie pomenovanie po Ľudovítovi Štúrovi, nebola na dôstojnom mieste umiestnená jeho busta a tak nebolo umožnené pri akejkoľvek príležitosti, vrátane významných štátnych náležitostí, vzdať hold tejto výnimočnej osobnosti našej i európskej histórie.

Žiadame Ministerstvo vnútra SR, aby túto udalosť vyšetrilo veľmi dôsledne z pohľadu narušiteľov a zloďejov, ale aj z pohľadu (ne)činnosti štátnej polície a mestskej polície v Štúrove,“ apeluje výbor MOMS v Banskej Bystrici.

Medzitulky redakcia SNN

Objednajte si
Slovenské národné noviny

Ročné predplatné
26,- €

Polročné predplatné
13,- €

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

Roman Kaliský, pamiatke ktorého sme venovali väčšiu časť tohto vydania Slovenských národných novín, vynikal statočnosťou občianskych postojov i žurnalistickým majstrovstvom. Ak ste pozorne čítali články o ňom zaradené do tohto čísla, zaiste ľahko odpoviete na nasledujúcu otázku:

● Aký titul má výber z jeho novinárskej a publicistickej tvorby, ktorý vyšiel v roku 1997?

V čísle 42 sme sa pýtali, ktorý autor a aj spolupracovník našich novín napísal životopisnú knihu o akademickom sochárovi Tiborovi Bartfayovi? Správna odpoveď: Ján Čomaj. Spomedzi tých, čo k nám do redakcie poslali svoje odpovede, sme vyžrebovali týchto výhercov pekných knižných darčokov: Daniela Jurigová, Liptovský Mikuláš; Ladislav Gábel, Košeca; Gréta Kazimírová, Banská Bystrica. Svoje odpovede nám posielajte na adresu uvedenú v tíraži SNN našej administrátorke L. Rišianovej do 27. novembra t.r.

(red)

PRIPOMÍNAME SI

21. novembra
– v roku 1530 (pred 485 rokmi) prepadli Kežmarčania Levoču, podpálili niekoľko domov na predmestí, dva mlyny a jedinú papieren v celom Uhorsku; išlo o dlhodobý spor na právo regionálneho skladu

22. novembra
– stosedemdesiatpäť rokov od narodenia hudobného skladateľa Karola Ruppeltda, šéfa voľakedy chýrneho mikulášskeho spevokolu (1840 – 1909)

– herec Ján Galovič má päťdesiatpäť rokov

23. novembra
– pred sto štyridsiatimi piatimi rokmi sa narodil významný slovenský portrétista, profesor peštianskej Akadémie umení Andrej Bača (1870 – 1933)

– v ten istý deň sa narodil aj vynálezca padáka Štefan Banič (1870 – 1941), padák mu patentovali v USA, kam emigroval za prácou, myšlienku odkúpila americká armáda a padák využívala v prvej svetovej vojne; pamätník vynálezcu je o. i. aj pred budovou Letiska M. R. Štefánika v Bratislave

– stotridsaťpäť rokov od narodenia sympatickej spisovateľky pre dievčatá a deti Ofgy Textorisovej (1880 – 1938), pôsobila aj medzi Slovákami vo Vojvodine

– šesťdesiatpäť rokov, čo umrel poslanec, odvážny politik z uhorských čias i prvej Č-SR Ferdiš Juriga (1874 – 1950), v Bratislave je po ňom pomenované námestie v Karlovej Vsi

– v tento deň oslávia rovnaký vek dve členky Spolku slovenských spisovateľov Emília Hubočanová a Zuzana Kuglerová

24. novembra
– tridsať rokov od smrti obľúbeného hudobného pedagóga a dirigenta, profesora Štátného konzervatória v Bratislave Kornela Schimpla (1907 – 1985)

– slovenský hokejový reprezentant Branko Radivojevič oslavuje tridsaťpäťku

25. novembra
– pred sto dvadsiatimi rokmi sa narodil legionár v prvej svetovej vojne, veliteľ 1. čs. armádného zboru v ZSSR a prezident Česko-Slovenska generál Ludvík Svoboda (1895 – 1979)

26. novembra
– stodeväťdesiatpäť rokov, čo vo dvornom pavilóniku na Ventúrskej 11 v Bratislave prvý raz koncertoval ešte len deväťročný Franz List

– pred dvadsiatimi rokmi v rázovitej obci Rajecká Lesná vystavili unikátny pohyblivý drevený betlehem ľudového umelca Jozefa Pekarú, rozmermi, počtom figúrok, pohyblivých scén, dynamickou automatizovanou mechanikou a umeleckým stvárnením je jedným z najdokonalejších umeleckých výtvorov svojho druhu na svete a malo by byť pýchou každého Slováka ho vidieť

– päť rokov od smrti básnika a dramatika veľkých historických eposov zo staroslovenskej minulosti Milana Ferka (1929 – 2010); krátko pred smrťou mu vyšli v dôstojnom vydaní memoárové eseje a návraty k tvorbe pod názvom Hľadanie raja

27. novembra
– sedemdesiatpäťky by sa bol dožil krehký básnik Vojtech Kondrát, nezištný poradca začínajúcich básnikov (1940 – 2003)

(jč)

